ڕۆزا پـــــارکس (۱۹۱۳ – ۲۰۰۵) هەســوڵاوی بــزووتنـەوەی مــافـ مـدەنییەکـــان لـ ئەمـریکـــا.. ئامـــادەکردن و وەرگـــێانـــی لـ ئینگلیـــزییەوە : عـبـــدوڵا سـەمان(مـشخـەڵ)

تـراماتن لـ چیـرۆکی ژیان و خـباتی سیاسی و مـدەنیی (ڕۆزا پارکس)، ئـو ژنـ ڕەش پـستـەی کـ هـموو ژیانی تـرخان کرد لـپـناو مافـ مـدەنییـکانی خـڵکی ڕەشپـستی ستـملـکراو لـ ئـمـریکا، لـپـناو گـیشتـن بـ ئـازادی و دادپـروەری کـمـایـتی، جـگـای سـرنج و بایـخـ. یانزـ ساڵ بـر لـ دانـنان بـ مافـکانی مرـۆڤی ڕەشپـست لـ شاری مـنتگـمـری ئـمـریکا، (۱) واتـ ڕۆژێک لـ ساڵی ۱۹٤٤دا، ڕۆزا لـویس مـککاوەی پارکس وـک نوـنـەری(کـمـتـەی نیشتمانی بـ پـشخستنی ڕەنگی پـست)(۲)لـکـڕـینـەوەی لـ کـیسی ژنـک دـکرد بـ ناوی ـیسی تـایلـر(۳). ژنـک کـ لـلایـن شـش پـیـاوی سیپـپـسـتـەوـ دووچـاری دـستدـرـژی سـکسی ببووـەوـ. بـهـی یاسا جیاکاری ئـمـریکا ، بـ ڕۆزا ئاسـان نـبـوو کـ دادگـای ویلایـتـی ئالاباما ـازی بکـات بـوـی کـ تـانـت یـک پیاوی سپیـپـستیش تاوانبار بکات. بـڕـام ڕۆزا بـردـوام بوو و داوای لـ دادگا کرد کـ بـرگری لـ دـسیـکـی ـیسی تایلـر بکات. بـ ئـمـش میدیاکانی پـ کرد لـ گـواهی و بـڕـگـ و لـ بـشی باشووری ئالاباماش خـڵکی دنـ دـدا بـ نـاڕـزایـتی دـربـین دژ بـو سیاسـتـ دژـ ئینسانییـ. دادگـای ئالاباماش هیـچ کـام لـ پیـاوـ دـستدـرـژکـرـکانی ئـو دـسیـیـ وـک تاوانبار نـناسی.

ڕۆزا پارکس بـ درـژایی ژیانی دژ بـ تووندوتیژی وـستاوـتـوـ و هـوـیـداوـ بـ بـرقـرابـوونی دادپـروەی کـمـایـتی، گـرچـی بـ تـواوبوونی ژیانی خـشی بـت. ڕۆزا پارکس لـ چواری شوباتی ساڵی ۱۹۱۳ لـ خـزانـکی جووتیاری ئالاباما لـ دایک بووـ و لـگـڵ دایک و نـنک و باپیـرـی ژیاوـ. بـ ڕۆزای ژن و ڕەشپـست؛ دـرـوـی ماـ واتـ لـناو کـمـگـای لـووـژ لـ تووندوتیژی و ترسی دـستدـرـژی کـ سـبـری خستـبووـ سـر ژیانی ئـو و تـواوی ژنانی ڕەشپـست. ڕۆزا لـ تـمـنی نـزدـ ساڵی هاوسـرگیری لـگـڵ ڕەیمن پارکس کرد کـ پیشـی سـرتاش

بوو. ئەیمن یەکەم کاری ئەو بوو ڕۆزا وەکو هەڵسوڕاوێک بپارێزێت. ساڵی ١٩٤٣ ڕۆزاش بە خەباتی کۆمەڵەی نیشتمانی بۆ پێشخستنی ڕەنگی پێست، پێویست بوو کە تا ئەو کات تەنها یەک ژنی تیا بوو ئەویش جانی ڕۆبێککا بوو. (٤) دواتر ڕۆزا بوو بە سکرتێری ئەو ڕێکخراوە. ڕۆزا بەرگژ خەریکی کاری دوورمان بوو تا یارمەتی دایک و هاوژینەکەی بدات و بژێویش خەریکی لێکۆڵینەوە لە دۆکیومێنت و دۆسیەی ژمارەیەک لە مافە مەدەنییەکان بوو، هەر لە ڕووداوە سادەکانی ڕۆژانەوە تا دەگاتە بەرزترین کردەی کوشتن و تاوانی ڕەگەزبوونەوە. ڕۆزا کاری ڕێکخراوەکەی بەرێکوپێکی ئەنجام دەدا و یارمەتی گەنجانی دەدا تا سیستەمی دژە ئینسانی هەڵاواردن یان جیاکاری نەوان سپی و ڕەشپێست ببینین. ڕۆزا لەو ڕێکخراوەدا گەڵە بواری تێکۆشانی فراوانتر کردەوە و کۆوتە وتاردان لەسەر تووندوتیژی و کوشتن بەتایبەتیش کوشتنی ئیمەت تیل.(٥) هەرچەندە ڕۆزا پارکس هەرگیز ئەندامی حیزبی کۆمۆنیستی ئەمریکا نەبووە، بەڵام لەگەڵ هاوژینەکەیدا بەشداری کۆبوونەوەکانی ئەو حیزبەی دەکرد. دۆسیەی بەناوبانگی گەنجانی سکۆتسبۆرۆ لایەن پارتی کۆمۆنیستی ئەمریکاوە خرایە بەردەم تێکۆشەرانی مافە مەدەنییەکانی ئەمریکا.(٦)

ROZA PARKS

ساڵی ١٩٥٥ لەشاری مۆنتگۆمەری ڕۆزا پارکس ڕۆتی کردەوە ئەو کورسییەی کە لەناو پاسی هاتووچۆ تەرخانکرابوو بۆ سپیپێستەکان و لەسەری دانیشتبوو، چۆڵ بکات. بەم هەڵوێ دێگرن و ئازاری دڕن و دێخنە زیندانەوە. لە زیندان هەڵسوڕاوان و پارێزەرانی مافی مرۆڤ وەکو مارتین لوسەر کینگ و ئەدگار نیکسن (٧)سەردانیان دەکرد و نەخشۆ ئەویان دانا کە پاسەکانی هاتووچۆ بە ماوەی ٢٤ سەعات مان بگرن. ئەو بوو مانیان گرت و ئیتر داوایان کرد مانگرتنەکە درێژە بکێشێت و ئەوبوو ٣٨١ ڕۆژ درێژەی کێشا. (٨)ڕۆزا و هەڵسوڕاوانی تر

بەیاریاندا ئەم مانگرتنە بکەنە جووتانەوەیەکی سەرتاسەری ئەمریکا. سەرەنجام ئەم مانگرتنە بووە هۆی ئاوەژووی دادگای فیدرالی ئەمریکا لە ساڵی ١٩٥٦ بڕیار لەسەر ئاوە بدات کە چیتر جیاکاری لە شوێنی دانیشت بەپێی ڕەنگی پێست نەکرێت و یاسای هاتوچۆ و شوێنگشتییەکاندا نەمێنێت.

ئەم سەرکەوتنە بووە هۆی ئاوەژووی کە ڕۆزا پارکس دەیانجار هەڕەشەی کوشتنی لێبکرێت و ئیتر لەبەر ناوناوبانگی سیاسی خۆی هیچ ئیشکیان لە ئالاباما نەدایە و ناچار لە ساڵی ١٩٥٧ڕووی کردە شاری دیترۆید لە ویلایەتی میشیگن تا وەکو کرێکاری دوورمان ئیش بکات. لەوێش بکار بوو تا لەلایەن ئەندام پەرلەمان جان کۆنیەرس ئیشکی پێدرا. (٩) ڕۆزا لە چل ساڵی کۆتایی تەمەنیدا دژی نابەرابەری و توندتیژی و نا دادپەروەری جەنگا و هەروەها ژمارەیەک کتێبی نووسی و کاوتە گەڕان بەسەراسەری وڵاتی ئەمریکا وتاری دەدا و پشتیوانی چالاکوانانی تری دەکرد و چەندین دەزگای ڕەشنبیری دامەزراند بە گەنجان.(١٠)

ئەمڕۆ ڕۆزا پارکس وەکو ڕووخسارێکی ڕادیکاڵ کە دژ سیستەمێک و دژ بە یاساگەلێکی تۆژی لە هەڵاواردن جەنگاوە، دەمێنێتەوە. ساڵی ٢٠٠٤ ڕۆزا پارکس تووشی نەخۆشی بیرچوونەوە بوو، ئاو نەخۆشییەی کە لانیکەم لە ساڵی ٢٠٠٢وە نیشانەکانی لەدەرکەوتبوو. دواجار ڕۆزا پارکس لە ٢٤ی تشرینی یەکەمی ٢٠٠٥، لە تەمەنی ٩٢ ساڵیدا لە شوقەکەی خۆی لە شاری دیترۆیت گیان لەدەست دەدات و بە هەمیشە چاو لێک دەنێت. بە مردنی ڕۆزا پارکس چەندین ڕێوڕەسمی یادکردنەوە بەڕێوەچوو، لەنێویاندا، دانانی تەرمی ئەم ژنە خاتگەڕە لە پایتەختی ئەمریکا لە واشنتۆن، کە نزیک بە پێنجا هەزار کەس هاتبوون بۆ ماڵئاواییکردن لە ئاو ژنە هەڵسوڕاوە لەخەبووردەیی کە مێژووی ئەمریکا لەئاست ناو و چالاکییەکانی دەست لەسەر سینگ ڕاوەستاوە و ڕادەوستێت.

تێبینییەکان ئامادەکار و وەرگێڕ ئامادەی کردوون:

(١)مافەکانی مرۆڤی ڕەشپێست لە شاری مۆنتگۆمەری لە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا لەدەیەی پێنجاکانی سەدەی ڕابردوو هاتە

بواری سەلماندن و جێبەجێکردنەوە، ئەمەیش لە ئەنجامی هەڵتکردنەوەی هەڵزا پارکس لە چەککردنی کورسی نەو پاس کە شوێنی تایبەت بوو بە سپیەستەکان. هەڵزا دوای دەستگیرکردنی و بایکۆتی پاسەکانی ئەو ویلایەتە. دەسەڵاتدارانی جیاکاری ئەمریکا ناچار بوون لە ساڵی ١٩٥٥ مافە مەدەنییەکانی هەشپەستەکان وەکو سپیپەستەکان دیاری بکەن.

(٢)کەمەڵەی نیشتمانی بۆ پێشخستنی هەڵنگی پێست، وەک کۆنترین و گەورەترین هەڵخراوی مافەکانی مەدەنی لەساڵی ١٩٠٩ لە شاری نیویۆرک لەلایەن هەڵسوڕاوانی سپیپەست و هەشپەستەوە دامەزرا، وەک وەڵامێک بۆ تووندوتیژییە بەردەوامەکان دژ بە هەشپەستە ئەمریکییەکان لە سرانسەری وڵاتدا. هەڵزا پارکس لە ساڵی ١٩٤٣ وەک هەڵسوڕاوێک پەیوەست بووە بەو ڕێکخراوەوە. شایانی وتنە لە سەردەمی مافە مەدەنییەکان لە ساڵانی ١٩٥٠ و ١٩٦٠دا، ئەم هەڵکخراوە سەرکەوتنی گەورەی یاسایی بەدەستهێنا و ئەمەش زیاتر لە ٢٢٠٠ لق و نزیکەی نیو ملیۆن ئەندامی لە سرانسەری جیهاندا هەیە.

(٣)ڕیسی تایلەر(١٩١٩ – ٢٠١٧)؛ ژنێکی هەشپەست بوو کە لە ساڵی ئێلوولی ساڵی ١٩٤٤ لە ویلایەتی ئالاباما کاتێک لە باخانەی کۆساپێک دەتە دەرەوە لەلایەن شەش پیاوی سپیپەستەوە دەڕفرێنرێت و دەستدرێژی سێکسی دەکرێتە سەر. دەسیپەی تایلەر بەهەی هەوڵەکانی هەڵزا پارکس دەنگی دایەوە و کەشەی هەشپەستەکانی لە ئەمریکا بردە ئاستێکی ترەوە. پەرلەمانی ئالاباما لەساڵی ٢٠١١ بەناوی ویلایەتی ئالاباماوە داوای لەبووردنی لە هەڵزا پارکس لەکرد.

(٤)جانی هەبەککا دانیاڵ (١٩١١ – ٢٠٠٨) جەنێی کار وەک خەڵکی ویلایەتی ئالاباما و هەڵسوڕاوی مافە مەدەنییەکان، بەشدارێکی چالاک بوو لە بایکۆتی پاسەکانی شاری مۆنتگۆمەری. جانی سەرسام بوو بە وتارەکانی مارتین لوسەر کینگ و لەهەمان کاتیشدا لەگەڵ دانیال نیکسن لە بزووتنەوەی مافە مەدەنییەکان چالاک بووە.

(٥)ئیمەت لویس تیل (١٩٤١ – ١٩٥٥) کەنجێکی هەشپەستی ئەمریکی بوو کە لەساڵی ١٩٥٥ لە شاری میسیسیپی هەفنەدرا و ئەشکەنجە درا و دواتریش بەدارکۆو خنکێنرا لەسەر ئەوەی گوایە ژنێکی سپیپیستی لە دکانی بەقاڵییەکەی تووڵە کردووە. دەندەیی کوشتنی ئەم گەنجە سەرنجی گەمەگەی ئەمریکا و بزووتنەوەی مافە مەدەنییەکان ڕاکێشا کە ئیمەت بووە ئایکۆنی بزووتنەوەی مافە مەدەنییەکان لە ئەمریکا.

(٦)گەنجانی سکۆتسبۆرۆ یان کوڵانی سکۆتسبۆرۆ، نۆ هەرزەکاری ئافریقایی ئەمریکی بوون کە تەمەتبار کران بە دەستدرێژیکردنە سەر دوو ژنی سپیپەست لە ساڵی ١٩٣١دا. دەسیپەی یاساییەکانی ئەم هەوداوە ئاماژیان بە هەگزپەرستی و دادگاییکردنی نا دادپەروەرانە دەکرد.

دەسیەکان بریتی بوون لە هەواسین بەدارەوە(ئیعدام) پێش ئەوەی تەمەتبارەکان تاوانەکانیان لەسەر ساغ ببێتەوە، دەستەی دادوەرانیش خوازیاری دادگاییکردنی بەپەلە بوون. بەگشتی ئەم دەسیەیە وەک نموونەی نادادپەروەرییەکی یاسایی لە سیستەمی یاسایی ئەمریکادا ئاماژەی پێدەکرێت.

(٧)ماتین لوسەر کینگ(١٩٢٩ – ١٩٦٨) و دانیال نیکسن(١٨٩٩ – ١٩٨٧)دوو فیگەر و سەرکردەی بزووتنەوەی مافە مەدەنییەکانی ئەمریکا و هاوەڵی ئەزا بوون کە جوانترین ئەڤیان گەلا لە مێژووی خەباتی ڕەشپێستەکان لەپێناو مافە ئینسانییەکانیان.

(٨)بایکۆتی پاسەکانی شاری مۆنتگۆمەری ناڕازایەتییەکی مافە مەدەنییەکان بوو کە لەم ماوەیەدا ئەمریکییە ئەفریقییەکان ڕەتیانکردەوە سواری پاس بن لە شاری مۆنتگۆمەری لە ویلایەتی ئالاباما بە ناڕازایەتی دژبەین دژ بە جیاکاری شوێنی دانیشتن. بایکۆتەکە لە پێنجی کانوونی دووەمی ١٩٥٥ تا بیستی کانوونی دووەمی ١٩٥٦ ئەنجامدرا و وەک یەکەم خۆپیشاندانی بەرفراوانی ئەمریکا لە دژی جیاکاری دادەنرێت. چوار ڕۆژ پێش دەستپێکردنی بایکۆت، ڕۆزا پارکس، ژنەکی ئەمریکی ئەفریقایی، بەهۆی ئەوەی ڕەتیکردەوە کورسی پاسەکە چۆڵ بکات بە پیاوەکی سپی پێست، دەستگیرکرا و غەرامەکرا. لە کۆتاییدا دادگای باڵای ئەمریکا بڕیاریدا سیستەمی پاسەکانی هاتوچۆی شاری مۆنتگۆمەری یەکبخات و یەکێک لە سەرکردەکانی ئەم بایکۆتە مارتن لوتەر کینگ ، کە وەک سەرکردەیەکی دیار لە بزووتنەوەی مافە مەدەنییەکانی ئەمریکا دەرکەوت.

(٩)جان کێنیەرز (١٩٢٩ – ٢٠١٩) سیاسەتمەدارێکی ئەمریکی سەر بە حیزبی دیموکرات بوو کە لە ساڵی ١٩٦٥ تا ٢٠١٧ وەک نوێنەری ئەمریکا لە ویلایەتی میشیگان کاری کردووە، کێنیەرز ئەندامی کۆنگرەس بووە و ماوە درێژترین ئەندامی کۆنگرەسی ئەمریکی ئەفریقایی بووە لە مێژوودا.

(١٠)ڕۆزا پارکس نزیک بە دە کتێبی نووسیوە و لەسەر نووسراوە. ئەم جگە لە ژمارەیەکی زۆر لە وتاری ئیرتیجالی و نووسین کە سەرپاکیان دەربارەی مافەکانی ئینسانی ڕەشپێست و ئایندەی ژیان بوون لەکەمپەینەکەی ئەمریکیدا. هەروەها گەلێ جێگا و شوێنی گشتی بەناوەوە کراوە و ئیستاش ئەو پاسەی کە ڕۆزای لەسەر زیندانی کرا لە مۆزەخانەی هونەری فۆرد لە ویلایەتی میشیگن، پارێزراوە.

ئامادەکردن و وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە : عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ)

لەنووسینی ئەم بابەتە سوودم لەم سەرچاوانەی خوارەوە وەرگرتووە :
(١)ژیانی شاراوەی خاتوو ڕۆزا پارکس نووسینی : ڕیشی د. ڕیچاردسن
https://ed.ted.com/lessons/the-hidden-life-of-rosa-parks-richie-d-richardson
(٢)ژیاننامەی خاتوو ڕۆزا پارکس
https://www.biography.com/activists/rosa-parks
(٣)مەڕووی بایکۆتی پاسکانی شاری مۆنتگۆمەری
https://www.history.com/topics/black-history/montgomery-bus-boycott
(٤)چۆن مەڕوو چیرۆکی ڕۆزا پارکسی بەهەڵە وەرگێرت؟ ڕۆژنامەی واشنتۆن پۆست نووسینی جینا زەهاریس یەکی کانوونی یەکەمی ٢٠١٥
https://www.washingtonpost.com/posteverything/wp/2015/12/01/how-history-got-the-rosa-parks-story-wrong/

ووداوەکانی سوریا و ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دوای ووخانی ڕژێمی ئەسەد.. موئەید ئەحمەد

چاوپێکەوتنی ڕۆژنامەکانی "الغد الئیشتراکی" و "ڕۆوت" لەگەڵ موئەید ئەحمەد

تێبینی بۆ خوێنەرانی ئازیز: ئەم چاوپێکەوتنەی خوارەوە بۆ هاوبەشی جەلال السباغ لە (ڕۆژنامەی الغد الاشتراکی) و جەمال کوشش لە (ڕۆژنامەی ڕۆوت) ئەنجامدراوە لەگەڵ موئەید ئەحمەد مونەسیقی گشتی کۆمیتەی ناوەندی ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق.

پرسیار: دەست خۆش هاورێ موئەید کە کاتت بۆ ئەم دیالۆگە تەرخان کرد. ووخانی ڕژێمی ئەسەد خێرا و لەناکاو بوو، پێش ئەوەی بچینە ناو وردەکارییەکانی دۆخی سوریا و ناوچەکە، شۆنی ئەم گۆڕانکارییانە لە چوارچێوەی نەخشەی ململانێی جیۆپۆلەتیکی جیهانیدا چۆن دەبینیت؟

موئید ئەحمەد: زۆر سوپاس بۆ بەخسانەدنی ئەم دەرفەتە. سەرەتا، پێویستە جەخت لەوە بکەینەوە کە هەموو گەلانکاریەکی سیاسی و سەربازیی گەورە کە کاریگەریەکی تا ئادیەک گشتگیر و ناوچەیی هەیە، بە سەروشتی خۆی هەنگاوی سیمای ئەو سەردەمە مۆزوویە جیهانیە و ئەو سەردەمەیە کە ئەم گەلانکاریە تێیدا ڕووددات.
ڕووخانی ڕژمی ئەسەد ڕووداوێک نیە لە دەرەوەی مۆزووی جیهانی و ئەو سەردەمەی کە ئەمە تێیدا دەژین، سەردەمێک کە بە شێوەیەکی سەرەکی بە تووندبوونەوەی قەیرانی سەرمایەداریی هاوچەرخ و بە تووندبوونەوەی دژایەتییە چینایەتییەکانی ئەم سیستەمە و چەبوونەوەی ململانێی نێوان دەوڵەتە سەرمایەدارییە ئیمپریالیستەکان و جەمسەرە سەرمایەدارییە ناوچەییەکان دەناسرێتەوە، لەسەر دووبارە دابەشکردنەوەی ئابووری و سیاسی جیهان و دووبارە دابەشکردنەوەی ناوچەکانی نفوزی سیاسی و سەربازی لە نێوانیاندا.
گەلانکاریەکانی سوریا لە سەردەمێک و مۆزوویەکی جیهانیدا ڕووددەن کە بە چەبوونەوەی بەربەریەت و تاوان و کەمەکوژی سەرمایەداریی ئیمپریالیستی جیهانی و زلهێزە سەرمایەدارییە ناوچەییەکان تایبەتمەندە، بە شێوەیەک کە بە دڵگەمن لە مۆزووداد بینرێت. وە لە سەردەمێکدا ڕووددەن کە تایبەتمەندە بە توندبوونەوەی ململانێی جیۆپۆلەتیکی و سەربازی و جیۆئابووری لەسەر ئاستی جیهانی و سەپاندنی کارەساتە ترسناکەکانی وەک تاوانکانی جینۆسایدە لە غەززە، کەمەکوژی سەدان هەزار کەسی لە شەڕی ئۆکرانیا، و کوشتوبڕی سەدان هەزاری لە خودی سوریا و ئاوارەبوونی نیوەی دانیشتوانەکەی، و تایبەتمەندە بە کەمەکوژییەکانی شەڕی تائیفی و تەقینەوە تیرۆریستییە ئیسلامییەکان لە عێراق، دوای شەڕی ئەمریکا بە سەر ئەو وڵاتە و داگیرکردنی لە ساڵی (٢٠٠٣)، و بە کارەسات و وێرانکاریە بەردەوامەکانی ناوچە جیاجیاکانی جیهان، و لە وڵاتانی وەک یەمەن، سودان، سۆماڵ و وڵاتانی دیکە.
ئەوەی لە سوریا ڕووداوە، بەتایبەت لە ساڵی (٢٠١١)ەوە تا ئەمڕۆ، و ئەوەی ئەم وڵاتە لە ڕووی پێشهاتەکانی دواتروە شاهیدی دەبێت، تەنیا ڕووداوگەلێک نین کە ململانێ جیهانییەکان کاریگەرییان لەسەری هەبووە و هەیە، بەڵکو ئەو ڕووداو و پێشهاتانەن کە لە جەرگەی ئەو ململانێیەدا ڕوویانداوە و ئیستاش ڕووددەن، و تایبەتمەندییەکانیشی هەر لەم مەیدانەدا دیاری دەکرێن. وە بەپێی و لە لایەنێکی بنەڕەتیدا ئەوەی ڕووداوە، دووبارە دابەشکردنەوەی بازارێک و ناوچەیەکی نفوزە بە ناوی سوریا لە نێوان زلهێزە سەرمایەدارییە ئیمپریالیستەکان و دەوڵەتە سەرمایەدارییە ناوچەییە ناکۆکەکان، و ڕووداوێکە لە دڵی ململانێیەکی ئیمپریالیستی جیهانی

بەرینتر لە نێوان ئەمریکا و زلهێزە ئیمپریالیستەکانی ڕۆژئاوا و ئیسرائیل و تورکیای هاوپەیمانیان لە لایەک و ڕووسیا و چین و ئێرانی هاوپەیمانیان لە لایەکی ترەوە.

پرسیار: بەهای ئەوەی کە لە بەرچاوماندا ڕوو دەدات لە وڵاتەکدایە بە ناوی سوریا و لەوەدا دەسەڵاتێکی دیکتاتۆری کە (٥٤) ساڵە خەڵکی سەپاندووە، لە ماوەی چەند ڕۆژێکدا، دەستخەنرە لە ئەنجامی هەرشی هەزەکانی ئیسلامی سیاسی کە لە (دەستەی ڕزگاری شام)دا یەکیانگرتووە، و ساڵانێکە حوکمەانی پارێزگاری ئیدلیب دەکات. چۆن ئەم گۆڕانکارییە لەناکاوە دەبینی؟ وئایا پێت وایە پلانێکی نەودەوڵەتی پێشوەختە ئامادە بووبێت بە ڕووخاندنی دەسەڵات؟

موئەیەد ئەحمەد: هەرچەندە چاوەڕوان نەدەکرا ڕووخانی ڕژێمی ئەسەد بەو ئاسانییە و خێرایە ڕووبدات، بەهەم توخمەکانی ڕووخانی ئەو ڕژێمە ئامادەبوون و (١٣) ساڵ لەمەوبەر دەستی بە گەشەکردن کردوە، کاتێک یەکەمین ناڕەزایەتی جەماوەری لە سوریا لە ڕۆژی سەرکوتی دەندانە و بە میلیتاریزەکردنی دەخەکەوە پاشکۆی پیکرا. ئەمەش نەک تەنیا لەلایەن ڕژێم ولایەنگرە نەودەوڵەتییەکانییەوە ڕووسیا و ئێران، بەڵکو بە گەگرتنی شەڕی بە وەکالەت کە بە خوێناوی و دەندەیی بە هاوتا تایبەتمەند بوو، لە ناوخەی ئەم وڵاتەدا لەلایەن ئەمریکا و ئیسرائیل و تورکیا و هەندێک دەوڵەتانی کەنداو و بەتایبەتی قەتەر. ئەمە سەرەڕای بەرژەوەندی و تەماحە جیاوازەکانی تورکیا لە لایەک، و ئیسرائیل و ئەمریکا لە لایەکی ترەوە، بەرامبەر سوریا. بەم مانایە دەتوانین بڵێین کە کەوتنەکە دەرئەنجامی پلانێکی پێشوەختە پلان بۆ دانەڕژاو بووە.
بەهەم ئەم دامانە خێرایەی ڕژێم، و خێرایی پێشڕەوی هەرشکانی هەزەکانی سەر بە (دەستەی ڕزگاری شام) بۆ کۆنترۆڵکردنی شارەکان بۆیە هیچ بەرگرییەکی بەرچاو، هەکاری دەستبەجێ و ئاستوخەی هەیە کە پەیوەندی بە چەند لایەنێکەوە هەیە؛ جیۆپۆلیتیک و ئەو قەیرانە سیاسی و سەربازی و ئابووریەی کە ڕژیم تووشی ببوو.

پرسیار: تکایە، دەتوانن بچنە ناو وردەکارییەکان سەبارەت بەم هەکارە ئاستوخەیانە؟

موئەیەد ئەحمەد: یەکەم: لە ڕوانگەی جیۆپۆلەتیکەوە، جگەوەگە و توانای هەر لایەنێک لە زلهێزە نەودەوڵەتی و ناوچەییەکانی بەشدار لە ململانێی بۆ دیاریکردنی ڕێڕەوی سیاسی لە ناوخەی سوریا لە چەند ساڵی ڕابردووەدا گۆڕانکاری بەسەردا هاتووە.

ڕووسیا و هێزە سەربازی و ئاسمانییەکانی لە مانگی شوباتی (٢٠٢٢)ەوە سەرقاڵی شکستی ئۆکرانیان، ئەمەش وایکردووە ژیمی ئوسیا نەتوانێت لە یەککاتدا بەردەوام بێت لە دوو بڕیاری جەنگدا، بەیە ئەوەی هەڵبژارد کە بە گەیشتن بە ئامانجە سیاسی و ستراتیژییەکانی لە ئۆکرانیا وازبهێنێ لە بەرگریکردن لە ژێمی ئەسەد، دیارە بە پشتەوانی ویستی خۆیەوە، و بە تایبەت لەگەڵ بە متمانەیی و ناڕەزایەتی هێزەکانی ژێم و نیشاندانی بەرگریان لەی. بەڵام وەک دەوڵەتکی ئیمپریالیستی لەسەر شانی سیستەمی سیاسی جیهانی، ڕووسیا دەستبەرداری بەدواداچوونی بەرژەوەندییە جیۆپۆلەتیکی و جیئابووریەکانی خۆی لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، تەنانەت لە سوریاشدا، نابێت، هەرچەندە پێگەیەکی گرنگ و ستراتیژی لەم ناوچەیەدا لەدەستدا لەگەڵ ڕووخانی ژێم و کشانەوەی هێزەکانی لە ناوخەی سوریا.
ئەمە و لاوازبوونی هێزەکانی کەماری ئیسلامی و بازووە ملیشیایەکانی لە ناوچەکەدا، لە ئەنجامی بەردەوامانی کوشندەی ئیسرائیلی بە سەریان، و بەسەر میلیشیاکانی خودی کەماری ئیسلامیش، لە سوریا، و بەتایبەت لەدانی کوشندە لە حزبوڵا تا ڕادەی تەسلیمبوونی ئەم حزبە، لەسەر پاشخانی (باکگراوەندی) ڕووداوەکانی (٧)ی تشرینی یەکەمی (٢٠٢٣) و دواتری، و بەردەوامبوونی تاوانەکانی جینەساید لە غەززە لەلایەن ئیسرائیلەوە، وایکرد ئەم هێزانە نەتوانن بەردەوام بن لە شێوە بە پشتیوانیکردن لە ئەسەد. نەک هەر ئەمە، بەڵکو پێگەی ژێمی ئیسلامی لە ئێران لە ڕووی ناوچەییەوە دابەزی، بەو پێیەی کە نەیتوانی بگات بە ئامانجە سیاسییەکانی بەرامبەر بە ئیسرائیل و ئەمریکا. ئەم ئامانجانە بریتی بوون لە فشارخستنە سەر ئیسرائیل و ئەمریکا بە گەیینی ستراتیژی خیان بەرامبەر بە ژێمی (کەماری ئیسلامی ئێران) و هەوڵەکانی ئەم ژێمە بە ڕاگریکردن لە بەرەوپێشچوونی پرۆسەی ئاساییکردنەوە لە نێوان وڵاتانی عەرەبی و ئیسرائیل، کە بە ئاکام نەگەیشت.
بەم پێیە ڕووسیا و ئێران و حزبوڵای لوبنان ئیتر ئەو توانایان نەما بە بەرگریکردن لە ژێمی ئەسەد.
بەڵام سەبارەت بەو زلهێزە ئیمپریالیستی و ناوچەییانەی کە لە دژایەتیدا بوون لەگەڵ ژێمی سوریا و سەرکەوتنیان بەدەستهێنا لە ململانێی سەپاندنی هژموونیان بەسەر ئەم وڵاتەدا، ڕایان لەم ڕووداوانەی دواییانەدا، بەم شێوەیە:
پێگەی تورکیا وەک زلهێزێکی ناوچەیی سانەکە لە گەشەکردنداید، لە ماوەی بیست ساڵی ڕابردوودا هێز و توانای بەردەوام لەسەر شانی سیاسی، سەربازی و ئابووری لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا گەشە

دۆکات، کە هاوکات بووە لگەڵ گرتندەستی دەسەڵات لەلایەن ئردگانەوە لە تورکیا، هەروەها هاتنەسەرکاری بەشار ئەسەد لە سەرەتای ئەم سەدەیەدا لە سوریا.
تورکیا، وەک جەمسەرێکی سەرمایەداری ناوچەیی و وەک هێزێکی گەورەی سیاسی و سەربازی و ئابووری خاوەن تەماحی ناوچەیی و سیاسەتی ئیمپریالیستی فراوانخوازانە لە ناوچەکەدا، بەتایبەتی لە بەرامبەر سوریادا، لە ماوەی (١٣) ساڵی ڕابردوودا هیچ دژایەتێکی لەدەست نەداوە بە دەستوەردان لە هەوڵندە سیاسییەکانی سوریادا بە شێوەیەکی بەرفراوان و بە ئاشکرا، وە وازیهێناوە لە بەرخستنی هێرشە سەربازییەکانی و هێرشی میلیشیا تیرۆریستییەکانی سەر بە خۆی بە ناوخۆی سوریا، لە دژی هێزەکانی سوریای دیموکرات (هەسەد) لە باکور و باکووری ڕۆژهەڵاتی سوریا، و داگیرکردنی بەشێک لە خاکی سوریا. هەروەها، هەرگیز درێغی نەکردووە لە پشتیوانیکردن و هەگەدان بە هێزە تیرۆریستییە ئیسلامییەکان لە نێوەو جیاوازەکانی جیهان بچنە ناو سوریاوە، لەهەموو ئەو ماوەیەدا. ئەمە ئەو زلهێزە سەرەکییە ناوچەییەیە کە توانیویەتی بازنەی دە ستوەردان و نفوزی خۆی لە دیاریکردنی هەوڵندی سیاسی لە سووریادا فراوانتر بکات، هەروە هاپگەی خۆی لەبەرامبەر هەموو نیارە زلهێزە ئیمپریالیستە کانیدا وە تەنانەت لەبەرامبەر هەکابەکانی لە نێو هاوپەیمانەکانیدا، وەک ئەمریکا و ئیسرائیل، بچەسپێنێت، ئەمەش سەبارەت بە هەبازی سیاسی لە سوریا و پشهاتەکانی دواتری.
سەبارەت بە هەڵەی ئیسرائیل لە هەموو ئەو شتانەی لە سوریا هەویدا، دیارە کە یەکلاکەرەوەیە، ئەم دەوڵەتە فاشیست و میلیتاریستییە سەرقاڵی سیاسەتە فراوانخوازییەکانی و داگیرکردنی خاکی فەلەستینییەکان و وەاتانی دراوسێتی بە هێزی سەربازی و کردەوەی تیرۆریستی و لکاندنی زەرەملێی ئەم ناوچانە، و سەرقاڵی بەدواداچوونە بە گەیشتن بە ئامانجە ستراتیژییەکانی خۆی بەشێوەیەکی دەندانە کە بریتیین لە گەینی هاوکێشەکانی دەسەڵاتی هەژهەڵاتی ناوەڕاست بە بەرژەوەندی خۆی و بە بەرژەوەندی جەمسەری ئیمپریالیستی ئەمریکی و زلهێزە ئیمپریالیستەکانی هەژاوا، و بە داسپاندنی پاشکۆ بەسەر نیارانێک لە جەمسەری تری زلهێزە ئیمپریالیستی و ناوچەییەکان، وە داسپاندنی کارەساتی زیاتر بەسەر جەماوەری فەلەستین و دانیشتوانی ناوچەکەدا.
درێژدانی ئیسرائیل بە تاوانەکانی لە کەرتی غەزە و کاولکاری بەردەوامی ئەم کەرتە و ئەنجامدانی جینەساید دژی دانیشتوانەکەی کە لە ماوەی چواردە مانگی ڕابردوودا هەژانە پراکتیزەی دۆکات، بەشکە لە جێبەجێکردنی ئەو ستراتیژە، کە بە سروشتی، درێژی کردەوە

بە ناوچەیەکی فراوانتر لە غەزە، و دەستیکرد بە هەرشە بەردەوامەکانی بە سەر حزبوللا و میلیشیاکانی ئێران لە سوریا، و بە سەر خودی ئێران و سوپای سوریا پێش هووخانی ژەمەک، و بەردەوامپەدانی بە شۆڕشێکی هەمەلایەنتر و وێرانکەرتر لە دوای هووخانی ژەمی ئەسەد.

دووەم: ئەو قەیرانە سیاسی و سەربازییەی کە ژەمی ئەسەد تووشی بووبوو، یەکێک بوو لە هۆکارە سەرەکییەکانی هووخانی کتوپڕی ژەم، بەو پێیەی ئەم ژەمە بە ماوەی چەندین ساڵ چیترهیچ پشتیوانییەکی جەماوەریی نەبوو، بگرە هووبووی ناڕەزایی و تووڕەیی بەربڵاوی گشتی بووبووە دژی دەسەڵاتی دسپۆتیکی فاشیستی خێی کە لەسەر بنەمای سەرکوتکردنی ئاشکرای جەماوەر و ئینجامدانی کۆمەڵکوژی و گرتن و لەسێدارەدان دامەزرابوو. هەروەها، وتاری سیاسیی دژ بە ئیسرائیل، و ئایدەلۆژیای ناسیۆنالیستی عەرەبی ئەو کاریگەرییەیان لە نەو جەماوەردا نەمابوو.

سێیەم: لە هەوانگەی ئابووریەوە، جەماوەر لە دەخێکی ئابووری سەخت و تەواو نەهامەتبارەدا دەژیا، و تاوانی گەمارۆی ئابووری کە لەلایەن ئەمریکا و وڵاتانی ئیمپریالیستی هاوئاواییەوە لە ساڵی (٢٠١٢)ەوە بەسەر سوریادا سەپێندرا کە لەو کاتشەوە تادێت بەردەوام چەتر و تۆندویتیژتر دەبێتەوە کە بەدەوری خێی نەداری و هەژارییەکی زۆری بەسەر زۆربەی دانیشتووانداسەپاندووە، هەر بەیە خەمی سەرەکی جەماوەر بووبووە پاراستن و درێژەدان بە ژیانی هاژانیان.

ئەم قەیرانە سیاسی و ئابوورییە لە ناوخێی سوریادا ماوەیەکی زۆرە پڕی سەندووە بە قەیرانێکی کۆمەڵایەتی بەرین و ناڕەزایی جەماوەری بەرفراوانی لە بەرامبەر ژیم دروست کردووە، و بە ئاستیک گەیشتووە کە دەرفەتی بە سەرباز و هێزە نیزامییەکانی ژیم دا بەرگرییەکی بەرچاو لە ئەسەد نەکەن و ناڕەزایی خەیان بەم شۆڕشە دەربڕن و گیانی خەیان ژگار بکەن.

پرسیار: لە وەڵامی پرسیاری پێشوودا ئاماژەت بە هێی یەکلاکەرەوەی ئیسرائیل کرد لە هووداوەکانی سوریادا، بەڵام ئایا دەتوانین ئەمە وا لێکبدینەوە کە ئیسرائیل سودمەندە لە سەرهەڵدانی هێزێکی ئیسلامی دەسەڵاتدار لەم وڵاتە دراوسێیدا؟

موئەید ئەحمەد: هێی ئیسرائیل لەم گەڕانکاری و هووخانی ژەمی ئەسەددا یەکلاکەرەوە بوو، نێک هەر ئەوە، بگرە دەکرێ بڵێین ئەوەی لە سوریا هووبدا، لە شیکردنەوەی کۆتاییدا، فەرمێکی دیاریکراو و قەناغێکی پێشکەوتووی هێڵەوی گەیشتن بە ستراتیژی و سیاسەتی

ئیمپریالیستی فراوانخوازی ئیسرائیل بوو، کە پێچراوە بە ئایدۆلۆژیای ئایینی فاشیست و ڕەگەزپەرستانە، لە دامەزراندنی "ئیسرائیلی گەورە" و کۆشانی نەخشەیکی نوێ بە ڕەهەندەکانی ناوەڕاست بۆپەی ئەم ستراتیژە.
ئەم ئامانجە ستراتیژییەی ئیسرائیل لەمڕۆ لایەن سەرمایەدارە فاشیستەکانی ئیسرائیل و نوێنەرەکیان ناتانیاهۆ لە حکومەتدا پەسەندکراوە، نەک تەنها بە پشتیوانی تەواوی دەستەی دەسەڵاتدار لە ئەمریکا و ئیدارەی یەک لە دوای یەکەکانی، بەڵکو وەک بەجگەیاندنی ستراتیژی ئیمپریالیستی ئەمریکا لە وڵاتەکۆشانی نەخشەیکی نوێ بە ڕەهەندەکانی ناوەڕاست. جێبەجێکردنی ئەم ستراتیژە بە شێوەی جینۆساید لە غەززە و هەرشە سەربازییە کوشندەکانی ئیسرائیل بە سەر حزبوڵا و هێزەکانی سوریا و میلیشیاکانی ئێران لەوێ و دواجاریش لەگەڵ ڕووخانی ژەمی ئەسەد و بەردەوامی ئیسرائیل لە خاپوورکردنی هەموو دەزگا و بنکە سەربازییەکانی ئەم وڵاتە بە بیانووی دەنیابوون لەوەی کە نەکەونە دەستی هێزە تیرۆریستییەکان.
هەروەها ئەم ئاوگەڵە لە سوریادا، ئیسرائیل و ئەمریکای بە هەنگاوێکی گرنگ لە گەیشتن بە ستراتیژ و ئامانجەکانیانی بەرامبەر ئێران و ژەمی ئێران نزیک کردەتەوە، بەتایبەتی لەگەڵ هێکۆتی ڕووداوەکانی سوریا لەگەڵ نزیک بوونەوەی ترەمپ لە گرتنەدەستی ئیدارەی ئەمریکا، ئەوەش یان بە سەپاندنی مەرجەکانیان بەسەر ژیمی ئێران و کەمکردنەوەی هەرچی زیاتری هێزی لە ناوچەکەدا، یان تەنانەت بە لەدانی ئێران یان هەوەدان بە گۆڕینی ژەم لەوە ئاگەر توانای ئەویان هەبێت و بە مەرجێک کاروبارەکانیان لەژێر دەست دەرنەچێت.
من پێم وا نییە کە ئیسرائیل بیەوێت داعشێک لە تەنیشتی خۆی لە سووریا حوکم بکات، بەڵکو دەیەوێت حاکمە ئیسلامییە نوێیەکانی ئەم وڵاتە لەژێر هەژموونی زلهێزە ئیمپریالیستەکانی ڕۆژئاوادا تەکێت بە سیستەمی سیاسی بەرژوازی ناوچەیی بکرێن و کاریش دەکات بەم ئاراستەیەدا، بەڵام ڕووخانی ژەمی ئەسەد ئەقڵێک بوو لە گەیشتن بە ستراتیژە هەمەلایەنترەکەی کە باسم کرد دەربارەی ناوچەکە، هەروەها (دەستەی ڕزگاری شام) ئەو بەدیلەیە کە ئیسرائیل و ئەمریکا هەڵیانبژارد بە جێگرتنەوەی ئەسەد، لە چوارچێوەی کارکردنیاندا بە گەیشتن بە ئامانجە ستراتیژییەکانیان لە ناوچەکەدا.

پرسیار: بۆچی بە تایبەت هەر ئەم گرووپە ئیسلامییانەی (دەستەی ڕزگاری شام) توانیان ژەمەکە بوخەنن و کاروبار بخەنە ژێردەستی خۆیان؟ وە پاشی کۆتایی بنەنن بە ژیمەکەوە، کە ئەمە پێویستە بە

ڕووخاندنی هەر ڕژێمێک، تەنانەت ئەگەر زەر لاوازیش بێت؟

موئەیەد ئەحمەد: ئاستەڕژێمەکان هەر لەخەیانەوە ناکەون، تەنانەت ئەگەر لە سەرەمەرگیشدا بن، و پێویستە هێزێک هەبێت کە لە کاتیدا پاڵیان پێوە بنێت بۆ ئەوەی بڕووخێن. سەبارەت بە (دەستەی ژگاری شام)، هەروەک چۆن سیاسەتکانی ئەستای ئەمریکا، تورکیا، ئیسرائیل، بەریتانیا و قەتەر بەرامبەری پشتڕاستی دەکەنەوە، لە پاڵپشتی تەواوی ئەو دەوڵەتانە بەهرەمەند بووە و هەر ئەمانیش ئاستووخ بەشدار بوون لە چەسپاندنی جێپێی (دەستەی ژگاری شام) لە پارێزگای ئیدلب و بەهێزکردنی لە ماوەی شەش ساڵی ڕابردووداو هەروەها ئەم دەوڵەتانە کاریان کردووە بۆ ئەوەی لەم هەلە بدیلێکی سەر بە خەیان لە بەرامبەر ژڕمی ئەسەددا دروست بکەن، بە کارکردن بۆ فەراهەمهێنانی هێندێک گۆڕانکاری فەرمانی (شکڵی) لە گوتار و سیاسەتی ئەو گرووپە ئیسلامییە تیرۆریستیانەدا، بۆ ئەوەی لە چوارچێوەی سیستمی سیاسی بەرژوازی جیهانیدا جێگەی قبوڵ بن، و بۆ ئەوەی لەناو ئەم سیستەمەدا وەک بزووتنەوەیەکی حکومی بەوەی کە پێی دەوترێت ئیسلامی سیاسی میانەو جێگەیەک مسۆگەر بکەن.

تەنها ژێک دوای ئیمزاکردنی ڕێککەوتنی ئیسرائیل لەگەڵ حزبوڵای لوبنان و ڕازیبوونی ئەم حزبە بۆ مەرجەکانی ئیسرائیل، هێزەکانی (دەستەی ژگاری شام) دەستیان کرد بە جووڵە بەرەو ناوچەکانی نزیک ئیدلب و بەرەو شاری حەلەب و بەخەرایی دەستیان بەسەر ئەم شارەدا گرت، کە ئەمەش بە ڕوونی ئەو هەماهەنگییە پێشوەختە تەواوی ئاشکرا کرد کە لە نێوان ئەمریکا، ئیسرائیل، تورکیا و ئەم هێزە ئیسلامییە تیرۆریستییەدا هەبووە سەبارەت بە کاتی دەستپێکردنی ئەم هێرشە.

هێزەکانی (دەستەی ژگاری شام)، وەک هێزێکی سەربازی ڕێکخراو کە بەردەوام پاڵپشتی دەکرێن لە لایەن ئەو وڵاتانەوە، بە بەراورد لەگەڵ هێزە ئۆپۆزسیۆنەکانی دیکەی دژی ژڕم بەتواناتر بوون، بۆیە ئەم گرووپە تیرۆریستییانە توانیان ئەم ئۆپەراسیۆنە دەست پێ بکەن بە هەماهەنگی تەواوی وڵاتانی هاوپەیمان لەگەڵیاندا.

شایەنی باسە لێرەدا، ئاماژە بە مەسەلەیەکی لاوەکی بکەم گرنگ لەم ڕووداوانەدا بدەم، ئەویش ئەوەیە کە دەستەی ژگاری شام ناوی "ئۆپەراسیۆنەکانی بەرپەرچدانەوەی دوژمن"ی ناوە لەم هێرشە، بەو پێیەی بە تەواوی دنیا نەبووە کە ئەم ئۆپەراسیۆنە بە ڕووخانی ژڕم کۆتایی دێت، بەڵام نەبوونی بەرنگاری بەرچاو لەلایەن سوپای سوریاوە، لە ئەنجامی ئەوەی کە سەربازانی ناڕازی بەدوای هەلەکدا دەگەڕان تا هەڵبێن، مەعنەویاتی ئەوانش کە لایەنگرانی ژڕم بوون بە خەرایی لە داماندا بوو، وە هەروەها بە هۆی لاوازی کاریگەری هێرشە سیمبولییە ئاسمانییەکانی ڕووسیا و خودی ژڕم بە سەر

پەگەکانی ئەو هەزانەی کە لە پشتەوە بوون، وایکرد شارەکی لە دوای شارەکی تر بکەونە دەست ئەم هەزە ئیسلامیانە تا ئەپەراسیەنەکە کەتایی هات بە ڕووخانی شاری دیمەشق و هەاتنی بەشار ئەسەد لە (٨)ی کانوونی دووەمی (٢٠٢٤) و دەستبەسەرداگرتنی دەسەات لە لایەن (دەستەی رزگاری شام)ەوە بەسەر سوریادا، لە ماوەی (١٢) ڕۆژ دوای دەستپەکردنی هەرشەکەی بە سەر هەزەکانی ڕژەم.

پرسیار: پەش ئەوەی بچینە ناو وردەکاریەکانی ئەوەی کە چی ڕووەدات پاش ڕووخانی ڕژەم لە سوریا، بە پەویستی دەزانین قەناغی دووەمی ڕەوەندی ئەم گەانکاریانە ڕوون بکەیتەوە و مەبەستمان ئەوەیە کە ئیسرائیل و ئەمریکا چی بەرامبەر ئێران دەکەن؟

موئەیەد ئەحمەد: سەرباری کاری بەردەوامی هەردوو ئیسرائیل و ئەمریکا بە جێبەجێکردنی ستراتیژی و سیاسەتی ئیمپریالیستی و فراوانخوازیان، بە ئامانجی درێژکردنەوەی هەژموونی خۆیان بەسەر وەتانی ناوچەی ڕۆژهەاتی ناوەاست و سیستەمی سیاسی بەرژوازی هەنووکەیی لەم ناوچەیە، و لابردنی کاریگەری سیاسی و سەربازی زلهێزە ئیمپریالیستییە ناوچەییە کەبەکارکانیان لە بەردەم خۆیاندا، بە تایبەت ڕووسیا، چین و ڕژەمی ئیسلامی لە ئێران، سەرکەوتنە سەربازییەکانی ئەم دواییەی ئیسرائیل بەسەر میلیشیاکانی سەر بە ڕژەمی ئێران لە لوبنان و سوریا و ئەو گەانکاریەی لە دەخی سوریادا ڕووەدات، دەرفەت و تەوژمی زیاتری بە ئیسرائیل و ئەمریکا بەخشیوە کە زیاتر بەرەوپەش بچنە بەرەو گەیشتن بە ئامانجەکانیان لە ناوچەکەدا و بەم شێوەیە هەەمەت و گوشارەکانیان بە سەر ئەم ڕژەمە لە ئێران چڕتر بکەنەوە.

هەربۆیە، گەانکاریەکانی ئەم دواییانە لە سوریا، بە ئیسرائیل و ئەمریکا، تەنیا قەناغێکی سەرەتاییە لە پرۆسەی جێبەجێکردنی ستراتیژی تاوانکارانەیان بەرامبەر بە ناوچەکە، و بە دەستکەوتکی نیوە وناچلی دەزانن، بەو پێیەی نیوەکەی دیکەی بە ئەمان وابەستەیە بەوەی کە تا چەند دەتوانن پاشکۆیان تەسلیمبوون بسەپێنن بەسەر ڕژەمی ئێران و بازووەکانی تری لە عێراق و یەمەن، و تا چەند ئەتوانن ئەوە بە سەر ئەم ڕژەمەدا بسەپێنن کە وازبهێنە لە بەدەستهێنانی بەمبی ئەتۆمی، یان تەنانەت چەند ئەتوانن گەینی ڕژیمەکە ئەنجامبدەن.

ئەوەی وەستاوە لە پشت پەداگری ئەمریکا بە داسەپاندنی پاشکۆ بەسەر ئێراندا، یان تەنانەت بانگەوازی ناتانیاهۆ بە ڕووخاندنی ڕژەمی ئیسلامی و هەڵگیرسانی شەڕ لە دژی ئێران، خۆبەزلزانینی سەربازی و سیاسەتی شەخسیی تونڵەوانە نییە، بەڵکو بەرژەوەندە

جیۆپۆلەتیکی، سەربازی و جیۆئابووریەکانیان، هەروەها بەرژەوەندیە واقیعیەکانیان لە بەدەستهێنانی ئیدیعا ئایدیۆلۆژیەکانی ئێران سەبارەت بە نەهێشتنی ئیسرائیل، و هێگریکردن لە ئێران لە دەستاگەیشتنی بە چەکی ئەتۆمی. ژمی ئیسلامی لە ئێران ئەو جەمسەرە ناوچەیە کە نزیک هەر بازووی چەکداری سەر بە خۆی هەیە لە ناوچەکەدا، بەکو لە هاوپەیمانیەکی ستراتیجی سیاسی، سەربازی و ئابووریدایە لەگەڵ ڕووسیا و چین، و ئەگەری تەواوکردنی پێژە ئەتۆمیەکەی هەیە، و بەم شێوەیش درێژکراوەی ناوچەیی ئەم جەمسەرە ئیمپریالیستییە جیهانییەیە لە بەرامبەر ئەمریکا و ئیسرائیلدا.
ئاوەتەبوونی ئێران بە بازنەی سیستەمی سیاسی ئیمپریالیستی هێژئاوا، و کردنەوەی هێگای سیاسی بە تەکنەبوونی زیاتری سەرمایەی ئێران لەناو بزووتنەوەی سەرمایەی جیهانیدا، سەرکەوتنەکی گەورە دەبێت بە ئیسرائیل و ئەمریکا، هەروەها گورزێکی قورسی کاریگەر دەبێت بە ڕووسیا و چین. ئەمش ململانێی جیۆپۆلیتیکی جیهانی توندوتیژتر دەکاتەوە سەبارەت بە ئێران.
بەیە دەرگاکان بەڕووی ئەگەری جەراوجەر لە پەرەسەندنی ڕووداوەکاندا کراوە دەبن لەگەڵ خراپتربوونی دۆخی ئێران، بەڵام شتێکی دنیا ئەوەیە کە شێ کاریگەری نەرێنی دەبێت هەم لەسەر گۆڕەپانی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری کرێکاران و زەحمەتکێشان و هەم لەسەر ڕووتی شۆڕشگێڕی مارکسی و کۆمۆنیستی لەم وڵاتەدا، کە چاوەڕوان دەکرێت ئەم ڕووتە بەهێزتر بێت لەگەڵ چەبووڵەوەی قەیرانی ئێستای ژمدا.
بە هەرحاڵ، شتی جەوهەری ئەوەیە کە جەخت لەوە بکەینەوە کە سیاسەت و ستراتیجی ئیمپریالیزمی ئەمریکی-ئیسرائیلی بەرامبەر بە ئێران نوقمی تاوانێ و تا ئەوپەڕی کۆنەپەرستانەیە و ئەوەی لە ئەنجامی ڕووخاندنی ژمەم لەسەر دەستی ئەوان دەتە ئاراوە، هیچ نابێت جگە لە دووبارەبوونەوەی ئەو شتانەی لە ساڵی (٢٠٠٣)ەوە لە عێراق ڕوویانداوە، بەڵام بە شێوەیەکی ئاڵۆزتر و وێرانکەرتر. دەستەبەرکردنی دەسەڵاتی ژمەکی کۆنەپەرستی دیکە بە جگرتنەوەی کەماری ئیسلامی لە بنەڕەتدا یەک پاکێج لەگەڵ شێ بە دژی ئێران لە چوارچێوەی ستراتیجی ئەمریکا و ئیسرائیلدا، بەیە بچووکترین خشباوەی بەم مەسەلەیە وادەکات ئەو هێزانەی کە تەپە بە شێی ئیسرائیل لە دژی ئێران ڕیدەدەن، هەرچیەک بن پاساوەکانیان، بەشێک دەبن لە بەهێزکردنی دژە شۆڕش لە جەرگەی بارودۆخی ئێستادا. ئەمەیە کە مارکسیستەکان دەبە بەو پەڕی هێزەوە بەرامبەری بوەستن.

پرسیار: با جارێکی تر بگەڕێنەوە بۆ بارودۆخی سوریا؛ چۆن سەیری پرسەندنی هێزەندی دژی دوای داعشی دەکەیت لە سوریا، لە ماوەی داهاتوودا؟ وە هاوسەنگی ئێستای نێوان هێزە چینایەتییەکانی ناو ئەم وڵاتە چۆن دەبینی؟

موئەیەد ئەحمەد: هێزەکە دژی سوریا کراوەیە بەووی ئۆگەر و هێزەندی جیاوازدا، چونکە بەرژەوەند و سیاسەتی جەراوجێری هێزە بەرژوازییە ناوخۆیی و نێودەوڵەتی و ناوچەییەکانی بەشدار لە پێناسەکردنی دژی سوریادا لە ململانێ و پێکدادانداندان لەگەڵ یەکتر، ئەمە جگە لە هێزەی گەشەسەندنی خەباتی چینایەتی کرێکاران و زەحمەتکێشان و خەباتی ژنان و گەنجان کە ئۆگەری کاریگەریان لەسەر هێزەتی دژەکە دەبیت، بەڵێ ناتوانرێت فەرمولێکی ئامادەی کۆتایی بدەین بەدەستەوە کە دژەکە بەرەو چی دەچێت.
بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێت کە بنەماکانی هێزەندی دژەکەوە و شیکردنەوەیان دیاریبکەین؛ بەوەی کە پرسەیەکی گرانکاری و جووڵەی بەردەوامە، لە ئەنجامی گرانی هاوسەنگی هێز لە نێوان لایەنە بەرژوازییە جەراوجێرەکان لە نێوان خۆیاندا لە لایەک، و لە لایەکی دیکەوە لە ئەنجامی گرانی هاوسەنگی هێز لە نێوان هەموو ئەم لایەنانە لە بەرامبەر هێزە چینایەتییە سەربەخۆکانی جەماوەری کرێکاران و زەحمەتکێشان و ژنان و گەنجان و بزووتنەوەی مارکسیستی لە سوریادا.
ئەوە هێزە کە ئەوەی لە سوریا هێویدا هێوداوەکی چینایەتییە و گرانکارییەکی لە سەرەوەیە (فوقیە)، کە بریتییە لە گرینی ژەمەکی دیکتاتۆر بە هێزەکی تری کۆنەپەرستانە و ستەمکار کە دژە شۆڕشە لە جۆگەیدا، و هێزەکی ئیسلامی هێکخراوە کە مێژوو و پەیوەندی هەیە بە گروپە (فصائل) تیرۆریستییەکانی ئیسلامی سیاسی، و تاوانکانیان بەرامبەر بە ژنان و جەماوەری بەرینی خەڵک و خنکاندنی ئازادی و مافەکانیان، و مێژوویەکی پڕ لە کەمەکوژی هەیە دژی تەنێژە کەمەنایەتییەکان لەسەر بنەمای ئایین، نەتەوە یان مەزهەب.
هەروەها، ئەوە هێوە، کە ئەمە لەبەردەم گرانکارییەکی سیاسیداین کە لەسەر بنەمای خنکاندنی ئیرادەی سیاسی سەربەخۆی جەماوەری کرێکاران و زەحمەتکێشان و هەژاران، و لەسەر بنەمای خنکاندنی ئەو هێچوونە شۆشگێرانەیەی کە لە ساڵی (٢٠١١)دا ناوچەکەی گرتەوە، و لەسەر خنکاندنی هەوڵەکانی ئەم جەماوەرە و خەپیشاندانە سەرەتاییەکانیان لە سوریا بە هێوخاندنی ژەمی فاشیستی بەعسی، هاتەئاراوە. ئەم هاستییە ئێستا بە هەزار شێوازی شەرمەزارکەر

لایەن میدیای ڕۆژئاوا و تورکیا و قەتەرەوە لە چاوی جیهان دەشاردرێتەوە.
بەیە خۆشحالی جەماوەر بە ڕووخانی ڕژێم و خۆشباوەڕییەکانی بەم سەردەمە نوێە قەرەبووی ئەو شتانەی بە ناکاتەوە کە لەدەستیان داوە و ئەوەی پێشتر لێیان زەوتکراوە لە ئیرادەی سەربەخۆی چینایەتییان بە دەستی تیرۆریستانی ئیسلامی و لایەنگرانی نەودەوڵەتیان و هەزە جەراوجێرەکانی دژە شۆڕش، کە دەسەلاتیان گرتێتە دەست، نەک تەنها لە سوریا، بەڵکو لە هەموو ئەو وڵاتانەی ناوچەکە کە هەڵچوونی شۆڕشگێڕانە گرتیەوە.
ئەگەر لەسەر بنەمای ئەم ڕاستییەوە دەست پێبکەین (انطلقنا)، دەبینین ئەو گۆڕانکارییە سیاسییەی لە سووریادا ڕوویداوە، لە چوارچێوەی هەژموونی سیاسەت وستراتیژی نەودەوڵەتییە کۆنەپەرستانەکان، و ئاسەی سیاسیی ئیسلامیی تیرۆریستیدا هاتەئاراوە، و سەرکەوتنەکە بە هەڵمەتکانی دژە شۆڕش بە هەموو نەرمونیانیەکی ئەو سیاسەتانەی کە (ئەبو محمد الجولانی) ئەستا لە بەرگی (ئەحمەد الشرع)دا دەینوێنی، و سەرڕای کەشوهەوای ئازادی هێژییش کە لەم قۆناغە ڕاگوزەردا بەردەستە.

پرسیار: لە ئەمەی سوریادا، گرنگترین ئەرکە سیاسییەکانی بەردەم کرێکاران، زەحمەتکەشان، ژنان و تێڕای هێزگاریخوازە کەمەایەتیەکان چین؟
موئەیەد ئەحمەد: بارودۆخە نوێەکە ئەرکی گەورە و سەخت دەخاتە بەردەم جەماوەری پرۆلیتاریا و زەحمەتکەشان و ژنان و گەنجان و مارکسیستەکان و ئازادیخوازان و خەباتیان بە هێزگاربوون لە چنگی هەز و هێوتە بەرژوا دژە شۆڕشە ناوخۆیی و نەودەوڵەتییەکان، نەک تەنها لە سوریا، بەڵکو لە ناوچەکەشدا، بەتایبەتی لە بارودۆخی سەختی ئابووری ئەستای جەماوەری پرۆلیتاریا لە سوریا و ناوچەکە و ئاوارەیی و کاولکاری و پاشکۆیەکی سیاسی کە بەسەریاندا سەپێنراوە.
گومانی تێدا نییە کە کەمەگا بە جووڵە و گۆشەندن نییە، بە تووندوتیژبوونەوەی ململانێی چینایەتیی ناو سیستمی سەرمایەداری و چەبوونەوەی دژایەتییەکانی نییە، وە لە ئەنجامی ئەمانشدا بە پەرەسەندنی خەباتی چینایەتی لە کەمەگادا نییە، کە سەرجەم سیاسەتکانی هێزە دەسەڵاتدارەکان و بەریککەوتنی بەردەوامیان لەگەڵ بەرژەوەندییەکانی جەماوەردا هەموو ئەم هێوندانە خراتر دەکەن.
ئەبەتە سیاسەتە ئابووریەکانی دەسەڵاتی نوێ لە دیمەشق بەرەو

ووون بوونەوەی زیاتر دەوات، کە ئەویش گرتنبەری سیاسەتە نیولیبراڵییەکانی "ئازادکردنی بازار"ە، کە یەکێک لە وەزیرەکانی دەسەڵاتی نوێ لە ماوەی چەند هەژی ئابردوودا ڕایگەیاندووە، واتە هەمان سیاسەتە ئابووریە نیولیبراڵەکانی سەرمایەداریی ئیمپریالیستی جیهانی و جەمسەرە هەژاوایەکەی، بە هەموو لێکەوتەکانیەوە لە سەپاندنی هەژاری و بێکاری بەسەر زۆربەی جەماوەری کرێکاردا و بە پرایقەتایزەکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکانی وەک تەندروستی، پەروەردە، کارەبا و هتد. نە دەسەڵاتی نوێ و نە هیچ لایەنێکی تری بەرژوازی چالاک لە ژیانی سیاسی سوریادا، هیچ سیاسەتێکی تری ئابووریی جگە لەمیان ناوەت و لە دەستوری کاریاندا نییە.

پرسیاری بنچینەیی ئەوەیە کە هەزی چینایەتی سەربەخۆی کرێکاران و جەماوەری زەحمەتکێش چۆن گەشە دەکات؟ وە چۆن خۆی بەهێز دەکات و چۆن خەباتی ئابووری و سیاسی و فیکری خۆی وەک هێزێکی چینایەتی سیاسی سەربەخۆ لەناو هەلومەرجی نوێدا ڕێکدەخات و بەهێزتری دەکات. ئەمە بابەتێکە کە بەندە بە ئادەی گەشەی هۆشیاری چینایەتی لە بەرژەوەندییە چینایەتییە سەربەخۆکانی ئەو جەماوەرە لە بەرامبەر هێزە سەرمایەدارییەکان، چ لە دەسەڵاتیان ئۆپۆزسیۆن، و بە هەوڵی بەردەوام بە یەکخستنەوە و ڕێکخستنی هێزە چینایەتییەکانیان، بەرزکردنەوەی ئاڵای سەربەخۆیی چینایەتی سیاسی خۆیان.

ئەمەش پەیوەستی بەوەیە مارکسیستەکان و کۆمۆنیستە شۆڕشگێڕەکان و چالاکوانانی بزووتنەوەی کرێکاری و ژنان و گەنجان، هەر لە سەرەتاوە، دید و ئامانجی سیاسی چینایەتی سەربەخۆی سۆسیالیستی ئەم جەماوەرە دیاری بکەن، و هەڵی دابەشکاری نێوان خۆیان و هەموو ڕێکخراوە بەرژوازییەکان و حزبەکان و ئاسەکانیان بکەشن، هەر لە ئیسلامی و ناسیۆنالیستەکانەوە بە "دیموکرات" و نیولیبراڵەکان، و بردنەپێشەوەی هاوخەباتی نەرمونەرمانەیی و هاوپشتی خەباتکارانەی ئینترناسیۆنالیستی کرێکاران و زەحمەتکێشانی سەراسەری سوریا و وڵاتانی دیکە، بۆ تایبەتی پرۆلیتاریای ئەو دەوڵەتانەی دەستوردان لە ڕێوەندە سیاسییەکان و ململانێکانی ناوخۆی سوریادا دەکەن.

هەروەک ئەزمونی عێراق و وڵاتانی دیکە دەریخستووە، هاتنەمەیدانی سیاسی سەربەخۆی کرێکاران و زەحمەتکێشان و گەنجان بە کاریگەری بەجیهێشتن لەسەر ڕێوەندی دەخەکە، و گەیشتن بە بەرژەوەندییە چینایەتییەکانیان لەم پەیوەندیدا، بەهیوابوون بەو شتانەی کە بەرژوا ئیسلامییە تازە بەدەسەڵاتگەیشتووەکان و لایەنگرانی نەودەوڵەتیان و بەرژوازی ناسیۆنالیستی و لیبراڵی بانگەشەیان بۆ ئەکات، فەراهەم نایەت. هەروەها بۆ کۆتنە دوای ئەو

خۆشباوەڕییانەش فراوانم نایەت کە ئەو لایەنانە هێواجی پەددەن کە خاوەن بیرۆڕەوەندین لە دەخی ئێستای سوریادا، کە گوایا شتێکان لە بیرۆڕەوەندی جەماوەر دەبن لە سوریا ئێگەر دەستوور و یاسا سەروەربن و ئازادییە مەدەنی و سیاسییەکان و دەوڵەتێکی مەدەنی و عەلمانی لێئارادا بن.
هیچ شتێک بە کرێکاران و هەژاران و ژنان و گەنجان مسۆگەر نییە بەبێ یەکگرتن و هێکخستنی هێزە چینایەتییە سەربەخۆکانیان و سەپاندنی داواکارییەکانیان، و تێکۆشان بۆ گەیشتن بە ئامانجە بیرگاریخوازی و سۆشیالیستییەکانیان بە دەستی خۆیان بۆ گەیشتن بە ژیانێکی شایستەی مرۆڤ و گەیشتن بە ئازادی، یەکسانی و خۆشگوزەرانی.
ئەم سەردەمە سەردەمی زاڵبوونی کۆنەپەرستی و قەیرانی سەرمایەیە، بەڵام پێش لە ناکۆکی و گەڵانکاری. گرتنەبەری سیاسەتی چینایەتی سۆسیالیستی سەربەخۆ بەرامبەر بەو شتانەی لە سوریا هەوودەدن و ئەوەی لە عێراق و ئێران و بە کورتی لە هەموو ناوچەکەدا هەوودەدات، تاکە گەرەنتییە بۆ گەیشتن بە هەر دەستکەوتێکی جددی و بەردەوام بۆ چینی کرێکار و زەحمەتکێشان و ژنان و گەنجان. گۆڕەپانی بزووتنەوەی کرێکاری لەم ناوچەیە و گۆڕەپانی هەوتی مارکسیستی لەناو بزووتنەوەی کرێکاریدا ئەوەیە کە دەخەکە بە قازانجی جەماوەر دەگۆڕێت.

پرسیار: کاریگەری ئەم گەڵانکاریانە لە سوریا و ستراتیژی ئیسرائیل و ئەمریکا بەرامبەر ئێران لەسەر دەخی ناوخۆی عێراق چی دەبێت؟
موئەیەد ئەحمەد: وەک ئاماژەم پێدا، گەڵانکارییەکانی سوریا گەڵانکارییەکی کۆنەپەرستانەی سەرەوەیە، بەیە بە سەروشتی کاریگەرییەکانی ئەو گەڵانکارییانە لە ناوخۆی عێراقدا وەک کاریگەرییەکانی هاپەیمان یان شۆڕشێکی جەماوەری نییە کە لە سوریاوە بەرەو عێراق بگوازرێتەوە، سەرهەڵدانێکی بەردەستبوونی ئەو فەزایە لە ئازادی هێژایی و کاتی کە ئێستا لە سوریا لە ئارادایە.
هێزەمی ئیسلامی لە ئێران بە سەروشتی خۆی یەکێکە لە گەورەترین زەرەرمەندەکان لەم گەڵانکارییە بەردەوامەی سووریادا و بە قەناغێکی پاشەکشەی سەربازی و قەیرانێکی سیاسی و ئابووریی خنکێنەردا تێدەپەڕێت، و لە ئێنجامدا کاریگەریە نێرێنییەکانی ئەم گەڵانکارییە بۆ شۆڕشی جەراوجەرعەکس بوونەوە نێک تەنیا لەسەر میلیشیاکان و دەستە و تاقمە میلیشیاکانی پەیوەست بە ئێرانەوە لە عێراقدا، بەڵکو لەسەر هەمان حزبە دەسەڵاتدارەکان و هێوتە سیاسییە ئیسلامییەکانی دەسەڵاتدار و سەر بە ئێرانیش لە عەڵاقدا.
لە چوارچێوەی ئەم پاشەکشەیەی کە سەپێندراوە بەسەر هێزەمی ئێراندا،

فشار زیاتر بوو لەسەر دەسەلات و هێزە ئیسلامییە فەرمانڕەواکان لە عێراقدا لەلایەن ئیسرائیل و ئەمریکاوە بە کۆتاییهێنان بە بوونی گروپەکانی سەر بە ژەمی ئێران لە عێراقدا، یان دەنگە ئەم فشارانە بگەڕێنن بە ئاراستەکردنی لەدانی سەربازی دژی ئەو گروپانە. بە هەر حاڵ، لەگەڵ پاشکشێیەک کە سپێنراوە ئەستا بەسەر میلیشیاکانی ژەمی ئیسلامی لە ئێران و لە ناوچەکەدا، قێرانی حوکمڕانی هێز و لایەنە ئیسلامییە دژە شۆشەکان لە عێراق خراپتر دەبێت، بەو پێیەی ناڕەزایەتی جەماوەری کرێکاران، گەنجان و ملیۆنان بێکار لە عێراق پەرچەت بە هێز و هەمەلایەنەیی زیاتر بەردەوام بن.
بەهام ئۆگرەکانی گۆشەسەندنی دەخەکە هەرچییەک بێت، ئێرکی بنەڕەتی بە کرێکارانی چالاکی سیاسی و مارکسیستە شۆشگێڕەکان، دەستگرتنە بە تاری ڕەکخستن و یەکخستنی خەباتی ئابووری و سیاسی و تێری پرۆلیتاریا لە عێراقدا، لە یەک خەباتی چینایەتیدا، بە ئامانجی بەدەستهێنانی سەربەخۆیی سیاسی چینایەتی بە بزووتنەوەی کرێکاری و چینە کەمەڵایەتییە چەوساوەکانی دەوروبەری ئەم چینە، لە پێشهات و وەرچەرخانە سیاسییەکانی داهاتووی عێراق.

پرسیار: ئایە دەتوانین بڵێین بە ڕووخانی ژەمی ئەسەد لاپەڕەی یەکێک لە پایەکانی ڕەوتی قەومی عەرەبی لە ژیانی سیاسی و فکری وەتانی عەرەبیدا پێچرایەوە؟
موئەیەد ئەحمەد: بە ڕووخانی ژەمی بەعس لە سوریا، بزووتنەوەیەکی ناسیۆنالیستی بەرژوازی بە ئاجێندایەکی سیاسی بەرژوا ناسیۆنالیستی عەرەبی و ژەمەکی فەرمانڕەوای ستەمکارانە و سەرکوتگەری نیمچە عەلمانی، و بە بەرنامەیەکی ئابووری سەرمایەداری دەوڵەتییەوە کە لە قۆناغی پوکانەوەدا بوو، جێگەی خێی دا بە بزووتنەوەیەکی تری بەرژوازی کە ئیسلامییە، بە ئاجێندایەکی سیاسی ئایینی و بەرنامەیەکی ئابووری سەرمایەداری لە مەدڵی ئابووری نیولیبراڵ. بە واتایەکی تر، حوکمڕانی یەکێک لە باڵەکانی بزووتنەوەی ناسیۆنالیستی عەرەبی بە شێوەی بەعسی گۆڕا بە دەسەڵاتی ڕەوتێک لە بزووتنەوە ئیسلامی سیاسی بە ناوی (دەستەی ڕزگاری شام).
ئەمە گۆڕانکارییەکی گەورەیە و لە چوارچێوەی ئەو هەوڵانەدایە کە لەمێژە ئەمریکا بە پلەی یەکەم و وەتانی دیکەی ئیمپریالیستی ڕۆژاوایی و ئیسرائیل و ژەمی تورکیای ئوردوگانی هەوڵی بە دەدەن تا لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا لەسەر زەمینەی وەرانکاری و کاولکاری کەمەگاکانی ئەم ناوچەیە، ئاویش لە ئاکامی سیاستە ئیمپریالیستییەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل، لە شکڵی ژەمەکی سیاسی خوازراوی خیانەدا جێگیری بکەن. ئەمەیە کە ئەمریکا لە ساڵی

(۲۰۰۳)ەو لە عێراقدا پیادەی کردووە لە شێوەی ژەمۆنی سیاسی ئیسلامی و ناسیۆنالیستی بە سەرکردایەتی ئیسلامی سیاسی شیعە.
ساڵانێکی زۆر پێش پەرەسەندنی پاشکۆی ڕووتی ناسیۆنالیستی عەرەبی، لە شێوەی (بەعس)، (قەزافی)، (عەرەفات)، (جەمال عەبدولناسر) و ئەوانی تر، لە ناوەندی سیاسەت لە وڵاتانی عەرەبیدا، دەستی پێکردووە، ئەمێش بواری ڕەخساندووە بە ئەوەی جۆگەیان پێبکرێتەوە بە ڕووتی بەرژوا ناسیۆنالیستی بەناو میانڕەو، کەلەکەپێکراون لەگەڵ سیستەمی سیاسی نەودەوڵەتیی ئیمپریالیزمی ڕۆژئاوا و سەرمایەی جیهانی، و هەروەها بە ڕووتکانی ئیسلامی سیاسی بە باڵی جەراوجەر و ڕەنگە جیاجیاکانیەوە، کە بەشێوەیەک لە شێوەکانیش پەیوەستن بە ئیمپریالیزمی ڕۆژئاوا و ئیسرائیل و سیاسەت و ستراتیژی ئەو دوو دەوڵەتەوە. بە ڕووخانی ژەمی ئەسەد و هاتنە سەرکاری (دەستەی ژگاری شام)، ئەم پرسیارە تەواو بووە، ئەم گەانکاریانە گەیشتووەتە کۆتایی لەژیکی خۆی، چونکە دەتونین بڵێن هیچ ژەمۆنی سیاسی حوکمڕان لە وڵاتانی عەرەبیدا نەماوە کە سەر بەم جۆرە ڕووتی ناسیۆنالیزمی عەرەبی بێت.
بەڵام لە هەمانکاتدا پرسەی لکەپێکانی ئیسلامی سیاسی سوننی لەگەڵ سەرمایەداری جیهانی و ئەردوگای بەرژوا ئیمپریالیستی ڕۆژئاوا بە ڕووخانی ژەمی بەعسی لە سوریا و گواستنەوەی دەسەات بە (دەستەی ژگاری شام) هەنگاوێکی چنایەتی تێپەاند، ئەگەر نەشەین گەیشتوەتە قۆناغی کۆتایی، و بەمێش قۆناغە ئاگوزارکەی کە ئیسلامی سیاسی هەشتا تێدا لەهەکشاندا بوو کۆتاییهات. گەانی ڕووخساری فەرمانڕەوای نوێ (ئەحمەد ئەلشەرع) لە دیمەشق، نیشانەکانی ئەم سەردەمە نوێیە لەخۆیدا نمایش دەکا کە لەسەر بنەمای کۆتاییهاتنی سەردەمی ئاگوزاری هەکشانی ئیسلامی سیاسی سەریهەداوە. بەم شێوەیە ئیسلامی سیاسی لە جۆرە تیرۆریستییەکەیەوە دەتوانێ بە پێسەیەکی گەاندن تێپەەت و بگەەت بە بزووتنەوەیەکی سیاسی حکومەتی کە جۆگەیەک بە خۆی لە سیستەمی سیاسی بەرژوازی جیهانیدا پەیدابکات، کە ئیمپریالیزمی ڕۆژئاوا زاڵە تیایدا، و دەتوانێ ئیدارەی کاروباری سەرمایە بکات لە وڵاتانی ڕۆژهەاتی ناوەاست، وەک بەشێک لە سەرمایەی جیهانی و بزووتنەوە و کەکەبوونەکەی.
بەڵێ هەر تەنها ڕووخانی ئەسەد و ڕادانەوەی یەکجاری لاپەڕەی ڕووتی ناسیونالیستی لە مەدیلی بەعسی، ڕووێنداوە، بەکۆ پرسەی دەستبەسەرداگرتنی دەسەات لەلایەن ئیسلامی سیاسی سوننێ و تەکەبوونی لەگەڵ سەرمایەداریی ڕۆژئاوا و سیستەمی سیاسی بەرژوازی جیهانیش بەهەنگاوێکی چنایەتی بەرەوپێش چووە، و بە قۆناغێک

گەیشتووە، دیارە بەئگاری سەقامگیری دەسەلات لە دەستی (دەستەی ڕزگاری شام)، کە دەتوانرێت بووترێ ئەم پڕۆسەیەش چەوتە سنووری کۆتایی خۆی. ئەمەش بە هەموو ئاو تونێدوتیژبوونەوە و زیاتربوونەوەیەی ناکۆکیەکانی هەمان ئەم گرووپانکارییە نوێیە، و ئەم بابەتەسەردانکشان و گشتگیرییەی هێزمووننی ئیسلامی سیاسی سوننە بەسەر ژیانی سیاسی کەمەڕەگەکانی ناوچەکەدا. هەر ئەمەش بەو مانایەیە کە لە چوارچێوەی داینامیکی قەناغێکی نوێدا، مەیدان بۆ گۆشەسەندنی خەباتی چینایەتی دەکرێتەوە، کە مەرکەزی چەبووڵەوەی ململانێی چینایەتی پیۆیە لە نێوان پرۆلیتاریا و سەرمایە و نوێنەرە سیاسیەکانی سەرمایەدا، واتە لە نێوان زەربەی جەماوەر و کۆنترۆڵی سەرمایە بەسەر ژیانیاندا کە هەکاری چەوسانەنەوەیان وبەهێزارکردنیان و سەپاندنی بێکاری و برسێتیە بەسەریاندا.
لە لایەکی دیکەوە گرنگە ئاماژە بەوە بدەین کە ئیسلامی سیاسی شیعەی دەسەڵاتدار لە ئێراندا پاپشتیێکی بنەڕەتی بوو بۆ هێرشی ئەمەد، لە بەرمبەردا ئەسەدیش پشتیوانی هێزیمی ئێران بوو. نەمانی هێزمەی ئەسەد لە گۆڕەپانەکەدا هەر تەنها لاپەڕەی هێزمووننی ئایدیۆلۆژیی ناسیۆنالیزمی عەرەبی جۆری بەعسی دانەدایەوە، لە ناوەندی سیاسەت لە وڵاتانی عەرەبیدا، بەکو کۆتایی بە یەکێک لە گرنگترین پەیوەندیەکانیش هێنا، کە لەسەر بنەمای هەزری ناسیۆنالیستی عەرەبی دامەزراوە، بە پرسی فەلەستینەوە، کە هێزمی ئیسلامی لە ئێران لە ململانێی خۆی لەگەڵ ئیسرائیل و ئەمریکا لە سەری دەژیا، کە لە میحوەری بەرنگاریدا خۆی بەرجەستە کردبووەوە.

پرسیار: هێزەکانی سوریای دیموکرات کە هاوبەرێکی فراوانی زەویان بەدەستەوەیە، سیستەمێکی سیاسییان دامەزراندوە کە تێیدا ژنان بەشداری ژیانی سیاسی و کولتووری و ئابووری دەکەن و جۆرێک لە فیدرالیزمیان فەراهەم هێناوە. دیدگاتان چییە لەسەر ئەم بابەتە؟
موئەیەد ئەحمەد: هێزەکانی سوریای دیموکرات (هەسەد) لە ساڵی (٢٠١٥) دامەزراوە، و هێزە چەکدارەکانی دانیشتوانی ناوچە جیاجیاکانی باکور و باکووری ڕۆژهەڵاتی سوریا لەخۆدەگرێت، کە لە ماوەی ساڵانی (٢٠١٢) و (٢٠١٣)، ئاو هەزانە شارەی داعشیان دەکرد بە دەرکردنیان لەو ناوچانەی داعش دەستی بەسەردا گرتبوو. هێزەکانی (هەسەد) لە چەندین هێزی چەکدار پێکهاتوون کە لەنەو دانیشتوانی ئاو ناوچانەوە سەریان هەڵداوە، و لایەن ئاو هێزت و حزبانەوە سەرکردایەتی دەکرێن کە هاوگری ناسنامەی سیاسی و نەتەوەیی و ئایینی جیاوازن، لە کورد و عەرەب و تورکمان و مەسیحی سریانیی.
(هەسەد) خۆی بە فەرمی ناسنامەیێکی ئایدیۆلۆژی و نەتەوەیی

دیاریکراوی نییە، بەو پێیەی هێزەکانی بە شێوەیەکی سەرەکی لە یەکینەکانی پاراستنی گەل (یەپەگە) پێکهاتوون لە نێو کورد زمانەکانی هەرمێی کوردستانی سووریا کە لە ساڵی (٢٠١١) پێکهێناون، هەروەها هێزەکانی یەکینەکانی پاراستنی ژنان (یەپژە) کە بە تایبەتی لە ژنان پێکهاتوون، و لە ساڵی (٢٠١٣)ەوە دامەزراون، و یەکینەکانی چەکدار لەنێو عەرەب و تورکمان زمانەکان، و یەکە چەکدارەکانی مەسیحییە سریانییەکان.

دەساتی هێنووکەیی لەم هەرەمەدا لە دەستی ئەو حزب و هێزە چەکدارانەدایە کە لەناو (هسەدە)دا گردبوونەتەوە، بەڵام فەرمی دەساتی واتە سیستمی سیاسی و ئیداری لەو ناوچانەدا، لەسەر بنەمای خۆبەڕێوەبەریی لەکالی و حوکمانیی ئەنجومەنی دانیشتووانە بە شێوەیەک کە مەزهەب و نەتەوە و ئایینەکان تێپەڕنەت، لەگەڵ هەبوونی یاسای مەدەنی پشکوتوو کە ماف و ئازادییەکانی ژنان مسۆگەر دەکات.

هێزەکانی (یەپەگە) و (یەپژە) کە دوو هێزی سەرەکیی ناو بلۆکی (هسەدە) پێکدەهێنن، هاستوخە پێیونددارن بە پرسێکی سیاسی و ئایدیۆلۆژییەوە، ئەویش پرسی کوردە کە بە شێوەیەکی سەرەکی ئاسەی سیاسی هەوتی بورژوا ناسیونالیستی کوردی و حزبەکانی ئەم هەوتە، سەرەای هەمەچەشنییان، زاڵە بە سەریدا. پارتی یەکێتی دیموکراتی (پێیەدە) کە سەرکردایەتی (یەپەگە) دەکات، پارتێکی ناسیونالیستی بەرژوازییە لەناو هەوتی چەپی ناسیونالیزمدا، بە ئەجێندای "کۆنفیدرالیزمی دیموکراسی"یەوە کە ناسنامەی نەتەوەیی و ئایینی تێدەپەڕێنێت، وەک کارپێکردنی هەبازی (عەبدوڵا ئەجالان) و چارەسەری ئەو بە پرسی نەتەوەیی کورد لە ناوچەکەدا، کە تا ئادیەک جیاوازە لە ستراتیژی ناسیونالیستە کوردەکانی دیکەی ناوچەکە، کە ئەمان هەوڵی گێشتن بە سەربەخۆیی سیاسی و دامەزراندنی دەوڵەتێکی نەتەوەیی لە کوردستان ئەدەن. ئەمەش جگە لە پێیوەندی سیاسی و ئایدیۆلۆژی (پێیەدە) لەگەڵ پارتی کرێکارانی کوردستان (پەکەکە) لە تورکیا.

پرسیار: هەوڵستی (هسەدە) لە گەڵ انکارییەکانی ئیستای سوریادا چی دەبێت؟

موئەیەد ئەحمەد: هێزەکانی سوریای دیموکرات (هسەدە) بلۆکی هاستوخیان نەبووە لە هەوداوەکانی ئەم دواییەی سوریادا کە بووە هۆی هووخانی ژەمی ئەسەد، هەروەها گومانیش لەوەدا نییە کە لایان نەبووە لە گرتندەستی دەساتە لە لایەن (دەستەی هزگاری شام)ەوە. بەپێچەوانەوە، هەر لەسەرەتاوە (هسەدە) کەوتەبەر هەرشی سەربازیی

توندی هێزە میلیشیاکانی سەر بە ژەمی تورکیا کە بە "سوپای نیشتمانی سوریا" ناودەبرێت، لە شارەکانی مەنبەج و کۆبانی و ئەم هیرشانە بەردەوامن بووون هاوکات لەگەڵ پشتیوانکانی کشانی (هێزەکانی دەستەی ژگاری شام) بەرەو دیمەشق، و تا ئەمڕۆش هەر بەردەوامن.

یەکێک لە گرنگترین سەرچاوەکانی تووندوتیژبووونەوەی ململانێ سەربازییەکان لە هاوەندی سیاسی لە سوریا لەم قۆناغەدا و دواتریش، ئاوایە کە پەیوەندی نێوان ئەو هێزانەی (هەسەد) و دەسەڵاتدارانی دیمەشق چی بەدوای خۆیدا دەهێنێت. پلانی تورکیا بە درێژکردنەوەی هێڕمووونی خۆی بەسەر سوریادا، لە پێگەی بەرژەوەندییەکانیەوە، بۆئەنجام ناگات و بێتەواوی بەدینایەت ئەگەر کیشمەکیشی خۆی لەگەڵ ئەو هێزانەدا بە شێنەکی لەبار بە خۆی نەگەیەنێ، و ئامانج و تەماحە فراوانخوازییە ئیمپریالیستیەکانی لەم ناوچەیەدا بەدی نەهێنێت. ئەمەش بەو مانایە کە ئاجندەی تورکیا ئاوایە کۆتایی بە هەبوونی سیستەمی سیاسی فیدرالی لەم ناوچەیەدا بهێنێت، کە بەهێزە چەکدارەکانی (هەسەد)وە بەندەو و ئاوستاوە، وە کە هاوتەی ناسیۆنالیستی کورد لە سوریا دیاوەت لە فیدرالییەت بەرهەمەند بێت لە چوارچێوەی سوریادا.

سیاسەت و ئایدۆلۆژیای ناسیۆنالیستی هەگزپەرستانە و شۆڤێنیستی بەرژوازی دەسەڵاتدار لە تورکیا، بەتایبەت پارتی ناسیۆنالیستی کە هاوگری ئایدۆلۆژیای کەمالیستییە، و پارتی ئیسلامی ئەردۆگان، بەرامبەر جەماوەر لە کوردستانی تورکیا و سوریا، بووەتە بیانوویەکی سیاسی کاریگەر و ئامازەکی هاندانی زۆر بەسوود بۆیان لە خزمەت سیاسەتی فراوانخوازی و تەماحە ئیمپریالیستەکانیان لە ناوچەکەدا، بەتایبەتی لە سوریا و ناوچەی موسڵ لە باکووری عێراق، وە بە زاوتکردنی مافی ئەم جەماوەرە بە ژگاربوونیان لە دەست نادادپەروەری و هاواردنی نەتەوەیی و بەدەستهێنانی مافە سیاسییەکانیان.

جگە لەوەش ئەو ئیدیعا و ئەفسانە (خرافات) ئایدیۆلۆژیانەی کە ئەردۆگان ماویەکی زۆرە سەبارەت بە دامەزراندنی ئیمپراتۆریەتێکی نوێی عوسمانی پێڕەی پێدەدا، خزمەت بە بەرژەوەندییە سەرمایەدارییە هاوچەرخەکانی دەکات، لە درێژکردنەوەی کۆنترۆڵی سەربازی و سیاسی، و زامنکردنی ناوچەکانی نفوزی خۆی لە چوارچێوەی ململانێ جیۆپۆلەتیکییەکانی ئێستادا لەنێوان وڵاتانی جەراوجەر و جەمسەرە ناوچەییەکاندا.

بەگشتی ئەم بەرژەوەندیانەی ئێستای تورکیا لەگەڵ بەرژەوەندییەکانی ئیمپریالیزمی ئەمریکا و ئیسرائیل لە سوریا، ناکۆکن لەگەڵ یەکتری

و بەریەک دەکەون بۆ تایبەت لەسەر ئاوەی کە تورکیا بەنیازە لەبەرامبەر (هەسەدە) و هێزەکانی پاراستنی گەلدا بیکات. ئەمە جگە لە تۆندوتیژبوونەوەی ململانێکانی تورکیا لەگەڵ ژمارەی ئێران و بەشێک لە دەوڵەتانی کەنداو وەک سعودیە و ئیمارات لەسەر چارەنووسی سوریا و پێشهاتەکانی دواتری.
هەموو ئەم ململانێ و پێکدادانانەی بەرژەوەندییەکان بە شێوەی جەراوجەر ڕەنگدانەوەی دەبێت لەسەر هەڵوێست لە بەرامبەر (هەسەدە) و چۆنیەتی ڕێکخستنی پێوەندییە سیاسییەکان، چ فیدراڵی بێت یان بە شێوەیەکی تر، لەنێوان ئاو ناوچەیەی کە لە لایەن هێزەکانی (هەسەدە)وە بەڕێوەدەبرێت، و باقی سوریا و ژمارەیەک لە دیمەشق، ئەمە جگە لە تۆندوتیژبوونەوە (اشتداد)ی ململانێی نێوان ئەمریکا و ئیسرائیل بەرامبەر بە تورکیا سەبارەت بە چارەنووسی (هەسەدە) لە باکوور و باکووری ڕۆژهەڵاتی سوریا.
ئەبێت، بەردەوامی بوونی هێزە ئەمریکییەکان لەم ناوچەیەدا، کە لەژێر کۆنترۆڵی هێزەکانی (هەسەدە) دایە، و پارێزگاری ئەم هێزانەی ئەمریکا لە (هەسەدە) لە بەرامبەر هێرشەکانی تورکیادا، خزمەت بە بەرژەوەندییە ئیمپریالیستیەکانی ئەمریکی و ئامانجە ستراتیژییەکانی لە سوریا و ناوچەکەدا دەکات.

پرسیار: ململانێ جیۆپۆلەتیکی و شەڕ و شۆڕ بە وەکالەتکان هەر لە بەردەوام بوندان لە ناوچەکەدا و تۆندتر دەبنەوە، بە تایبەت سیاسەتی داگیرکاری فراوانخوازانەی ئەمریکا و ئیسرائیل، لە کشانی نەخشەی نوێ بە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، و گۆڕینی هاوسەنگی هێز بە قازانجی خۆیان. لەم چوارچێوەیەدا فشارە سیاسی و سەربازییەکان بە سەر ئێران لە پەرەسەندنداین و تۆوزمی زیاتر بە خۆیەوە دەبینێ، جگە لە زیاتربوونی هەوڵەکانی تورکیا بۆ گەیشتن بە ئامانجە تەماحکارییەکانی فراوانخوازییەکانی. چۆن هەکارە ئابوورییە مادییەکانی پشت ئەم هەموو تۆندوتیژبونەوەیەی ململانێ جیۆپۆلەتیکییەکان لەم ناوچەیەدا شی دەکەیتەوە؟ وە پێوەندی نێوان خەباتی چین و تۆژە کەمایەتییەکان لە ناو وڵاتانی ڕکابەر و وڵاتانی ستەمێکراو لە هەموو ئاو شتانەی کە ڕوودەدەن چییە؟
موئەیەد ئەحمەد: لە نامیلکەی سۆسیالیزم و جەنگدا، کە لینین لە هاوینی ساڵی (١٩١٥)دا بۆ ڕوونکردنەوەی هەڵوێستی (حزبی کرێکارانی سۆشیال دیموکرات لە ڕووسیا) سەبارەت بە جەنگی جیهانی یەکەم، نووسیوێتی، دەبێت "سۆسیالیستەکان هەمیشە شتێی نێوان وەک کردەوەی بەربەری و وەحشی، ئیدانە کردووە. بەڵام هەڵوێستی ئەمە لە حزب سەبارەت بە شتە لە ڕووی پرەنسیپەوە جیاوازە لە هەڵوێستی

بەرژوا ئاشتیخوازەکان (لایەنگر و داکۆکیکارانی ئاشتی) و ئەنارکیستەکان. ئەمە جیاوازین لە یەکەمیان لەوەدا کە ئەمە درک بەو پێوەندییە حەتمییەی نێوان شۆڕشگێڕان و ململانێی چینایەتی لە ناو وڵاتدا دەکەین، درک بەوە دەکەین کە بە نەهێشتنی چینەکان و بە دامەزراندنی سۆسیالیزم، نەهێشتنی شۆڕشگێڕان مەحاڵە..... و ئەمەی مارکسیستەکان جیاوازین لە ئاشتیخوازان و ئەنارکیستەکان لەوەی کە دان دەنێین بە پێویستی ئەنجامدانی لێکۆڵینەوە (دراسة) لە هەر شتێک بە جیا و لە ڕووی مێژووییەوە (لە ڕوانگەی ماتریالیزمی دیالکتیکی مارکسەوە) ". [illegible]

ئایا دەکرێت لەدوانێکی واقیعیتر لەوە هەبێت کە بە سەردەمی ئەمەش بگونجێت؟ دوای تێپەڕبوونی نزیکەی سەد و دە ساڵ، هێشتا جیهان و بەتایبەت ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست شاهیدی شۆڕشگێڕییە، "لەپەناو پاراستنی دەستکردی سەرمایەداری" و بەهەی دواکەوتنی سەرهەڵدانی شۆڕشی سۆسیالیستی جیهانیەوە.

پیم وایە ئەم قسانەی لینین گوزارشت لە تایبەتمەندییە ئابووریە جەوهەرییەکانی ئۆشتانە دەکەن کە ئێستا ووددەن لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا سەبارەت بە ململانێ جیۆپۆلەتیکی و سەربازی و جیۆ-ئابووریەکان. بگومان بە لەبەرچاوگرتنی ئۆو سەردەمەی کە تێیدا دەژین و گۆشەندنی زۆبەلاحی سەرمایەداریی ئیمپریالیستی هاوچەرخ، و گۆشەی سەرمایەی دارایی جیهانی بە پۆوەری ترلیۆنی کە ڕۆژێکی هاندەرانەی قازانج بە وەبەرهێنان نادەزنەوە، و گۆشەندنی کارەکتەری مشخۆریی سەرمایەداریی هاوچەرخ تا ئۆوپەڕی، و تۆندوتیژبوونەوی ناکۆکییە چینایەتییەکانی سەرمایەداری بە

پلەیەکی زۆر زیاتر لە سەردەمی لینین و بە لەبەرچاوگرتنی جیاوازیی ئەوەی کە سەرمایەداری ئەمڕۆ لە هەموو شوێنکی جیهاندا زاڵە، ئەمڕش بەو مانایەی کە سەرمایەداری ئیمپریالیستی وتار و ڕایەکانی سەرمایە لەیەکتر ئاڵاون و درژ بوونەوتەوە بە سەر هەموو گەی زەویدا.

شتە جەوهەرییەکە ئەوەیە کە شەی بەردەوامی ناوچەی تەزهەراتی ناوەڕاست سەرەڕای هەموو ئەو جیاوازییانە، لە شیکاری کۆتایدا شەی هەزی چینایەتی سەرمایەدارییە و شەی سەرمایەن کە پرۆلیتاریاکانی ناوچەکە فەڕە دەدەنە بەرەکانی شەڕ بە کوشتنی یەکتر لە پرۆلیتاریای نەتەوە و مەزهەبەکانی تر، و یان لە چوارچێوەی هەمان وڵاتدا. ئەم شەڕانە شەڕ و کەمەکوژییەکانی میلیشیا و هێزە تیرۆریستییەکانە کە بەردەوام بە وەکالەت ئەنجامی ئەدەن، بە مەبەستی دابەشکردنی ناوچەکانی نفوزی سەرمایەی وڵاتانی جەراوجەری سەرمایەداری ئیمپریالیستی و سەرمایەداری ناوچەیی، و شەی حیزب و بزوتنەوە بەرژوازییەکانن کە مەتەکەن بەسەر سنگی جەماوەرەوە و دڕندەترین و تاوانبارترین نوێنەرانی سەرمایەن.

خەباتی چینایەتی پرۆلیتاری دژ بە دەسەڵاتی سەرمایە و هێزموون و کۆنترۆڵکردنی سەرمایەداریی ئیمپریالیستی و وڵاتانی سەرمایەداری ڕووی لە هەڵکشان لە ناوچەکەدا بەسەر ژیان و چارەنوسی پرۆلیتاریاوە لەم وڵاتانەدا، نەوەستاوە، لە هەمانکاتدا هەوڵەکان بە ڕاگەگرتن و خنکاندنی هەر گەشە و گەشەسەندنکی چینایەتی لە بزووتنەوەی سۆسیالیستیدا، لە ڕاگەی ڕاکخستنی کەمەکۆژی و تیرۆر و لەسەدارەدان هەمیشە توخمکی بنەڕەتی بووە لە ستراتیژی سەرمایە لە ناوچەکەدا، وهەروەها ستراتیژی سەرمایەداری ئیمپریالیستی جیهانی.

وەک ئەمڕیە کە نەوە لە دوای نەوە لە کرێکاران و زەحمەتکێشانی ناوچەکە شاهیدی بوون، هەر لە خنکاندنی شەشی ئێران لە ساڵی (۱۹۷۹) و هەڵکشانی هێزەکانی دژە شەشی ئیسلامی بە دەسەڵات بە پشتیوانی تەواوی زلهێزە ئیمپریالیستەکانی ڕۆژئاوا، تا خنکاندنی ڕاپەڕینە شەشگێڕییەکانی ناوچەکە لە ساڵی (۲۰۱۱)، و لەباربردنی بزووتنەوە و جوڵە شەشگێڕییە سۆسیالیستییەکانی پرۆلیتاریا لە وڵاتانی عەرەبیدا لە ڕاگەی کۆنترۆڵکردنی دەسەڵات لە لایەن هێزە ناسیۆنالیستی و فاشیستەکانی وەک ناسریەکان و بەعسیەکان و ئەوانی تر.

ئەجندە و سیاسەتی ئەنترناسیۆنالیستی و سۆسیالیستی بەرامبەر بەو ڕووداوانەی کە لەناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ڕوودەدەن، و بەرامبەر ئەوەی لە سوریا ڕوویدا و ئەوەی کە ئەمڕ شاهیدی دەبین سەبارەت بە بارودۆخی ئێران و ناوچەکە، بەرزکردنەوەی ئاڵای سۆشیالیزمی

ئینترناسیونالیستییە بەهموو پێگیریەکەوە بەرامبەر ئەم هەموو کەمکوژی و هەژاری و ئاوارەبوونە. هەر ئەمەش ئەوە ئەخوازێ کە بەتەواوی و ئەرکێکی فەوری کە قابیلی دواخستن نەبێت لایەن مارکسیست و کەمونیستە شۆڕشگێڕەکان و چالاکەوانە هەشیارەکانی ئەستای بزووتنەوەی کرێکاری و زەحمەتکێشانی جەماوەریی بە یەک وشە، پابەندبوون بە هەڵەی کەمونیستی شۆڕشگێڕ و سۆسیالیزمی پرۆلیتاری ئینترناسیونالستییەوە، هوانگە و تیۆری و سیاسەت و پراکتیکی شۆڕشگێڕانەی ئاستقینەیە کە دەتوانێت ببێتە بزووتنەوەی ڕاستەقینەی ئازادی و یەکسانی لەم ناوچەیەدا بکاتەوە.

٢٤ی کانوونی یەکەمی ٢٠٢٤

- لينين- المختارات في 10 مجلدات- المجلد 5 -موسكو- دار التقدم 1976

** هەمان سەرچاوەی سەرەوە

کاریگەری قەیرانی ئابووری ئێران لەسەر عێراق.. عوسمانی حاجی مارف

تاران بەدوای هێرشی ژەمی سەدام لە ساڵی ٢٠٠٣ هێوی کردە بەغدا، بەجیا لەوەی بە ئامانجی دامەزراندنی پێگەو نفوزی سیاسی کەماری ئیسلامی بوو لە چەژهەناتی ناوەڕاستدا لەباری ئابوریەوە لە هەوەڵی ئەوەدا بوو قەرەبووی ئەو زیانانە بکاتەوە کە تووشی هاتبوو لە ئاکامی زنجیرەیەک سزاوە کە لە لایەن کەمەگەی نێودەوڵەتیەوە بەسەریدا سەپێندرابوو ، لە سەر دەسەی بە بارمتەکردنی دیپلۆماتکارە ئەمریکیەکان کە لە باڵوێزخانەی ئەمریکا لە تاران، دوای شۆڕشی ئێران لە ساڵی ١٩٧٩ دەستبەسەر کرابون.

لەهانکاتدا ئاو سزایان و جەنگی هشت سالەی ئیران- عیراق و ناڕەزایەتی جەماوەری.. ئیرانی دەرگیری قەیرانی گەورەی ئابووری کردبوو، ئەم هاوکردنەی کەماری ئیسلامی بە بەغدا بەتایبەتی دوای ئاوەدەت کە گروپە نزیکەکانی ئیران دوای هاوخانی حکومەتی سەدام گەیشتنە پستی سەرکردایەتی لە حکومەتی عیراقدا. هەرزوو ئیران ئاو هەلەی قستاوەو هەموو قورسایی بازرگانی خەی ئاراستەی عیراق کرد، سنورەکانی عیراقی ئاوەاکردو بازاەکانی عیراقی پەکرد لە بەرهەمە هەرزانەکانی خەی.

تاوەگلانی ئیران لە شەکی درێژخایەندا لەگەڵ عیراق زیانەکانی بە ٤٠٠ ملیار دەلار مەزەندە کراوە، هەروەها ئاوسزایانەش کە بەپەی فەرمانی (١٢١٧٠)* لە ساڵی ١٩٧٩سەپەندراون بوونە هەی هاگرتنی سامانی ئیران بە بەهای ١٢ ملیار دەلار لەلایەن ئەمریکاوە.

ئاوەی شایانی باسە لە ماوەی ٤٠ ساڵی هابردوودا بەشاوەیەکی پچەپچە سزا بەسەر ئیراندا سەپەنراوە، ئەمەش بەگوەڕەی ئاو پەگەیەی کەماری ئیسلامی لە ناوچەکەدا بەدەستی هێنابوو، کە ململانێ و مامەڵەی ئەمریکا و ووڵاتانی دەوروبەری پەدەکرد. لە هەمانکاتدا بەهەی بەرنامە ئەتەمیەکەی و پشتیوانیکردنی بە ئاو گروپانەی کە وەک تیرەریست دەستنیشان کراون. دواین سزا لە مانگی تشرینی دووەمی ٢٠٢٤ لەلایەن یەکەتیی ئەوروپاوە سەپەندرا، ئاوەش بەهەی پاپشتیکردنی بوو بە هاوسیا لە جەنگی دژ بە ئۆکرانیا.

بەردەوامی کارەکانی ئیران لەبارەی دەسیە ئەتەمیەکەی بووەهەی زیادبوونی سزاکانی سەری، دوای هاوخانی ژەمی سەدام، ئیران توانی ئاو هەلە بقەزەتەوە کە نفوزی خەی لە عیراق دامەزرەنەت و هاوبەدات بە شەک لە زیانەکانی قەرەبوکاتەوە، هەبەتە تەکچونی ئابووری ئیران بووە هەی دامانەکی سەرسوهێنەری تمانی ئیرانی، کە گەیشتە نزمترین ئاستی خەی، بەجەرەک نرخی ئاوگەی دراو گەیشتە هەشتا هەزار تمەن بە هەر دەلارەک. ئەمەش لە بازاەی ناوخەیدا لەماوەی درێژخایەندا بووەهەی هەاوسانی دارایی لە ئەنجامی بەرزبونەوەی بەردەوامی نرخی کاا و خزمەتگوزاریەکان، هەروەها کاردانەوەی کەمەایەتی بەهەی تەکچوونی ئابووریەوە هەبووە، دیارترینیان بەرزبوونەوەی ڕێژەی بەکاری و نەداری و هەژاریە لە ناوخەی ئیراندا، هەروەها ئەم دەخە بووە هەکاری باوبونەوەو بەرزبوونەوەی ڕێژەی گەندەڵی.

ئەم گەمارۆیانە ئیرانیان ناچارکردوە کەگا نایاساییکان

بگرتەبەر بە ڕزگاربون لەو قەیرانەی دەرگیری بووە، پەنای بە پێکهێنانی چەندین قەوارە و کەمپانیای خەیاڵی لە عێراقدا بردووە، بڕێکی زۆر دۆلاری لە ڕێگەی بەشێک لە بانکەکان و بانکی ناوەندی عێراقەوە بە ئێران گواستۆتەوە، لەم بارەیەوە ئەمریکا لە ساڵی ٢٠٢٣دا فشاری خستووەتەسەر بانکی ناوەندی عێراق بە تووندکردنەوەی ڕێکارەکان لەگەڵ ئەو بانکانەی کە پارەی ئەو قەوارانەیان دابینکردووە.

تاران بە ساڵی ٢٠٢٤ باسی لە قەبارەی ئاڵوگۆڕی بازرگانی نێوان عێراق و ئێران بە ٢٠ملیار دۆلار مەزەندە کردوە. ئەو جۆرە ئاڵوگۆڕە بازرگانیە کەشێی بە عێراق دروستکردوە، چونکە ئێران فرۆشتن بە تەمەن و دیناری عێراقی قبوڵ ناکات و بەدۆلار مامەڵە دەکات، دەیەوێت بەدۆلار بازرگانی دەرەکی خۆی بەڕێوەببات، پاڵ بە بازرگانانەوە دەنێت کە پەنا بە بازاڕی ڕەش ببەن بە دەستبەرکردنی دۆلار.

پرسەی گەیاندنی دۆلار بە بازرگانانی ئێرانی لە عێراقەوە پاڵی بە بازرگانەکانەوە ناوە بە بەکارهێنانی شێوازی نایاسایی وەک "ئەپەراسیۆنی قاچاخچێتی و شێوازی نافەرمی"، بەتایبەتی کە نزیکەی ٢٠ دەروازە لە نێوان عێراق و ئێراندا هەیە، کە هەندێکیان لە ژێر چاودێری حکومەتدا نین، ئێران هەناردەی غەیرە نەوتی بە عێراق زیاد کردووە و بە سوودوەرگرتن لەو سنورەی کە درێژدەبێتەوە بە زیاتر لە ١٢٠٠ کم.

ئەپەراسیۆنی قاچاخچێتی بە هەموو جۆرەکانیەوە وەک قاچاخچێتی بە دۆلار لە ڕێگەی دەروازە نافەرمیەکانەوە بەردەوامە، سەرچاوەی ئەو هەوڵە زۆرانەی کەدەسەاتدارانی عێراق داویانە بە کۆنترۆڵکردنی قاچاخ بە دۆلار، بەڵام تائێستا کۆنترۆڵ نەکراوە.

پێوەندینەگرتنی عێراق بە ڕێکخراوی بازرگانی جیهانی و کۆنترۆڵنەکردنی سنورەکان وایکردووە ببێتە ئامانجێکی ئاسان بۆ کەمپانیا ئێرانیەکان تا بەسانسەر وبەرهەمنان بکەن، هەروەها بازاڕەکانی عێراقیان بۆ بەرهەمەکانیان پڕکردوە، لەهەمانکاتدا دەبێتە هۆی ئەوەی عێراق نەتوانێ بەرگری لە بەرهەمە ناوخێیەکانی بکات بۆ وەستانەوە بەرامبەر وەاتانی دەرەوەدا.

دابینکردنی غاز بۆ عێراق بۆ بەرهەمهێنانی ٨٠٠ مێگاوات کارەبا ئەمە پرسێیکە بەڕێکی زۆری دراوی قورس "عملە صعبە" بۆ تاران دابین کردووە، ئێران سوودمەند بووە لە "بازرگانی بازاڕی ڕەش" وەک

سەرچاوەیەکی دیکە بە دەستکەوتنی دراوی قورس، سەرەڕای فشارخستنە سەر حکومەتی عێراق بۆ بەقاچاخ بردنی پارە بە دەرەوەی وڵات. هەروەها ئێران توانی بازاڕی کاری عێراقی بقۆزێتەوە بە بەدەستهێنانی دراوی قورس، بە دابینکردنی ناردنی هەزاران کرێکاری ئێرانی بۆ عێراق، لە کاتێکدا فەرمی و نافەرمیەوە.

لەهەمانکاتدا ئێران پەنای بۆ بازرگانی چەکیش بردووە بۆ دەستبەرکردنی دراوی قورس، لەگەڵ ئامادەبوونی گروپە چەکدارە دەسزەکانی خۆی کە لە عێراق، یەمەن، سوریا و لوبنانن، هەروەها مامەڵەی لەگەڵ ووسیاش کردووە، کە فۆکەی بۆفۆکەوانی بۆ دابین کردوو بەملیۆنان دۆلار سودی لێوەرگرتوە.

بەهام ئێوەی جێگای سەرنجە بۆچیا لێوەی قەیرانی ئابووری ئێران کاریگەری لەسەر عێراق داناوە، لەلایەک لەباری ئابوریەوە بۆچەرک لەکاتێکدا باڵادەستی سیاسی بەسەر پێکهاتەی حکومەتی عێراقدا، جگە لە پاشکەکردنی حکومەتەکان بە ژێر هەژمونی کەماری ئیسلامی توانیویەتی بازاڕێکی کراوە دابین بکات، لەلایەکی ترەوە پێگەیەکی نفوزی سەربازی و سیاسی لە هەزەکانی حەشدی شەعبی دامەزراندوو کاریگەری زۆری لەسەر ناجێگیری دەخی ئابووری و سیاسی و نەبونی ئاسایش لەسەر عێراق داناوە.

دەتوانین بڵێین لە ساڵی ٢٠٠٣وە عێراق بۆتە مەیدانێک بۆ ئێران توانیویەتی وەک قۆناغێک لەبەرامبەر قەیرانە ئابووری و سیاسیەکانیدا بەکاری بهێنێت، لەهەمانکاتدا جێگاو پێگەیەک بۆخۆی و بۆ ململانێ لەگەڵ بەرامبەر دەقیبەکانیدا پەیدابکات، لەهەمانکاتدا وەک بەرەیەکی پێشەوەی هەرشی شێعی بەکاری بهێنێت، هەر بۆیە توانیویەتی ڕۆڵی سەرەکی لە دەخی نائارامی عێراقدا هەبێت.

ئاوگرتنەکانی ئەم دواییە لە هێڕشەکانی ناوەڕاستدا، بۆتایبەتی بەدوای ڕوخانی ئەسەد، کەماری ئیسلامی ئێرانی تەواو خستە بەردەم دوویانێکی ترەوە لە پاشکشەی ئەو پێگەو نفوزەی بەکاری دەهێنا، بۆتایبەتی لەدەستدانی ئەو هەژمونی و نفوزەی لە ناوچەکەدا بەدەستی هێنابوو، کە ئێرانیی خستبۆتە دەورانێکەوە ئێگەری ئەوەی لەبەردەمدایە، عێراقیش لە نەو ئەو ململانێ و بارگرژیانەدا لەدەست بدات، ئەمەش حاڵەتێکی نەگونجاوتر بۆ باری زیادبونی قەیرانی ئابووری و سیاسی بۆ ئێران دەنێتە پشەوە، ئێگەری لەدەستدانی عێراقیکیش کە چەندین ساڵە قەیرانکانی پێ پێنەدەکات ، بۆتایبەتی لە ئێگەری جێکەوتنی پرۆژە ئابووری و سیاسیەکانی تورکیا کەخەریکە

لە عەرقدا جگای ئێران دگرتەوە، پەدچێت لە دەخکی وەهادا کەماری ئیسلامی ئێران دکووتە بەردەم قیرانکی بنبەست و سەختروە!.

_____

*چەند وەاتک کەمەک سزایان بەسەر ئێراندا سپاندووە، بەتایبەتی ئەمریکا و قەوارە نودووەتیکان. ئەمریکا یەکەم سزای خی بەسەر ئێراندا سپاند لە تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٧٩ دوای ئەوی کەمەک خوندکار دستیان بەسەر باڵیۆزخانەی ئەمریکا لە تاران گرت. ئەو سزایانەی کە بەپێی فەرمانی جێبەجێکاری ١٢١٧٠ سپێندراون بریتی بوون لە بەستنی نزیکەی ١٢ ملیار دۆلار لە سەروەت و سامانی ئێران، لەوانەش پارەی بانکی و زێڕ و موک و ماڵی دیکە و سپاندنی گەمارۆی ئابووری. ئەم سزایانە لە مانگی یەکی ساڵی ١٩٨١ دوای واژەکردنی ڕێککەوتننامەی جزائیر هێگیرا کە تێیدا ئەمریکا موزایەدەی ئازادکردنی بارمتەکانی کرد.

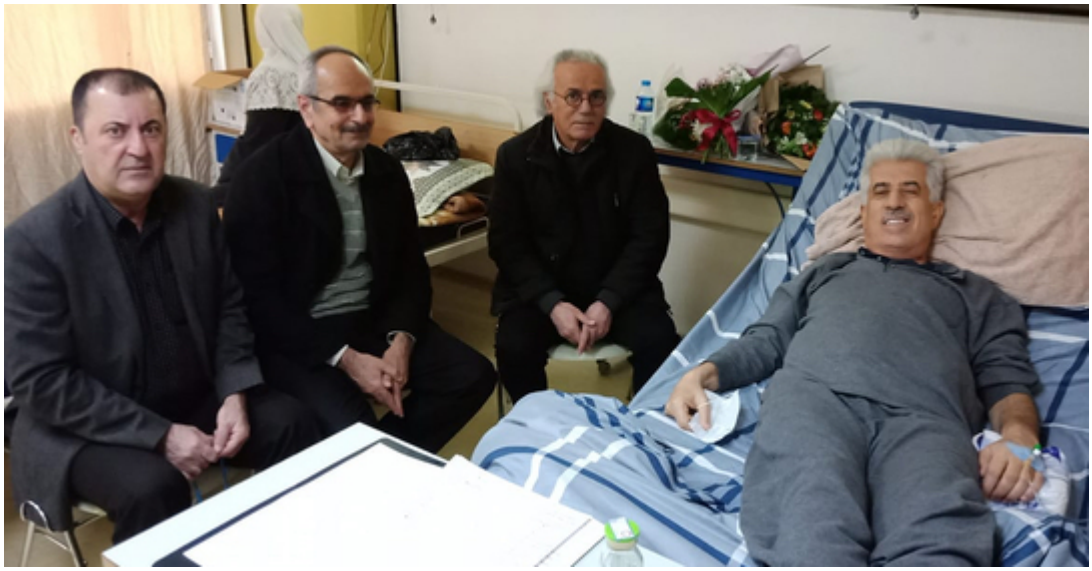
ئەمریکا لە ساڵی ١٩٨٧ لە سەردەمی ڕۆناڵد ڕیگان خولی دووەمی سزاکانی بەسەر ئێراندا سپاندەوە بەهۆی کردەوەکانی ئێران لە ساڵانی ١٩٨١-١٩٨٧ لە دژی ئەمریکا و دەوڵەتانی کەنداو، هەروەها پشتیوانیکانی لە تیرۆر. ئەم سزایانە لە ساڵی ١٩٩٥ توندتر کران بە ئەوی ئەو دامەزراوانەش بگرتەوە کە مامەڵە لەگەڵ حکومەتی ئێران دکەن.

لە چلەی ماتەمینی هونەرمەند زایەر عەبدوڵا دا.. کامەران حاجی ئەلیاس

کاتێ باس لە هونەری شانۆ درامای کوردی دکەین ناکرێت ناوی هونەرمەند" زایەر عەبدوڵا" لەریزی ئەو هونەرمەندە نەبێت کە لە پێشرەوانی شانۆ و درامای کوردیدا هەژمار دکرێن ..ئەو هونەرمەندکی بلیمەت نووسەرکی لێهاتوو مرۆڤك تا سەر ئێسقان

نیشتیمان پەروەر عشقی کوردستان عشقبازی تێراوە بوو..زایەر خاوەن بەهرەیەکی فرە رەهەند بوو توانی لە رێگەی ماندووبوونکی زۆرخی پەیگەیەنێت لە هەر کارێکی هونەری (شانۆ و دراما)دا کە بەشداری کردوە بوونی خۆی سەلماندووەو داهێنانی لە بەرجەستە کردنی ڕۆڵەکەی خۆی کردووە .. بۆیە زۆرێك لە هونەرمەندان خولیاو هیوایان دەخواست کاری لەگەڵ بکەن.. منیش وەکو هەرهونەرمەندێك ،حەزوو ئارەزووی ئەوەم هەبوو لە کارێکی هونەری لەگەڵیا بەشداربم.. بۆیە لە ساڵی 20008 لەمیانی دووەمین فیستیڤاڵی سانەی شاری هەولێر کە بە بۆنەی 11ی ئادار و ڕاپەرینی جەماوەری شاری هەولێری ساڵی 1991 ساز دەکرێت، لە کارێکی شانۆیی بەناوی (پانۆرامای شارەکەم) کەباس لە مەژووی شاری هەولێری دەکرد لە نووسینی ودەرهێنانی هونەرمەند" هیوا سوعاد"بوو بەندەش لەگەڵ کەمەڵێك لە هونەرمەندە ناودارەکانی شاری هەولێر وەکو (سەلام کەیی،جەلال بەیار ،عەلی ئەحمەد ،ئیبراهیم حەکیم ،تارق ئاکرەیی، ئەنوەر عزیز.. بەشداری بووین بۆیە لەڕۆژانی پڕەڤ و ڕۆژی نمایشیش ئەو هەمیشە بە قسەخۆشکانی و هەڵس و کەوتکانی هەمیشەجیاواز بوو.
لە کارێکی تری شانۆیی کە بەناوی (لەدایك بوون) لە نووسینی کاکە "زایەر عەبدوڵا" وە لە دەرهێنانی هونەرمەند(حەسیب قەرچوغی"بوو لە ساڵی 1995 لە میانی فیستیڤاڵی پەیمانگەی هونەرجوانکانی هەولێر بەشی شانۆ نمایش کرا بەندە وەکو ئەکتەر لەگەڵ کەمەڵێ لە مامۆستا و قوتابیانی پەیمانگا لەبەشدار بووم..کاکە زایەر لە میانی ڕۆژانی پڕەڤکردنی چەندین جار سەردانی کردین زۆرجار وەکو نووسەری شانۆگەرییەکە لە هەمان کاتدا وەکو هونەرمەندێکیش تێبینییەکانی خۆی لە پەناو سەرکەوتنی نمایشەکە دەخستە ڕوو.. بۆیە هەمیشەلەیادووەریمان بە نەمری دەمێنتەوە.
لە چلەی ئەم هونەرمەندە حەزدەکەم باس لە هونەرمەند و نووسەر زایەر عەبدوڵا و شاری ڕاوەندز بکەم کەلەوانیە بەشێك لەئەوەی ئازیز زانیاریتان نەبێت کە هونەرمەند کاکە زایەر بەشێك لەژیانی لە ساڵەکانی حەفتایەکانی سەدەی ڕابردوو لە شاری ڕاوەندز بووە.. هەربۆیە لە دانیشتنەکم لەگەڵ کەچکردوو هونەرمەند زایەر عەبدوڵا سەرەتا پرسیاری ئەو کەمەڵێچیرەکانەم لەکرد لە ساڵانی زوو بە ناوی (خەرمانە) بەڕاویکردبوویەو ڕاستییەکەی وەکو ڕاوەندزییەك ئەوەی سەرنجی ڕاکێشام مانشێتەکە بوو(خەرمانە) لەم پرسی بۆچی مانشێتی (خەرمانە)ت هەڵبژرادوە بە ئەوکەمەڵێ چیرەکە ئەو لەوڵامدا گووتی" بەهەی ئەوەی باوکم لەساڵانی حەفتایەکان شۆفێری هەڵی ڕاوەندز – هەولێر کاری دەکرد ئەمە تەکەڵاوەکی زەرمان لەگەڵ ڕاوەندزییەکان هەبوو بۆیە ڕاوەندز بەگشتی خەرمانیدش بەتایبەتی دیمانەکی جوان و

دەفرێن بووە وەکو وەفایەک بۆ شارەکەوخەڵکەکەی بەباشم زانی ئەوکەمە چیرۆکی بەناوکردوە ناوی لێبنێم (خەرمانە)".
لە کۆتاییدا دەمەوێ ئاگەر چەندین کتێب لەسەر ژیان و بەرهەمەکانی ئەم هونەرمەندە بنووسین هەشتا تەواو نابێت.. سەدحەیف و مخابن لە کاکە زایەری هونەرمەند و نووسەر و میدکار .. کە زۆری لە هەگبەدا مابوو لە خودای گەورە دەپارێمەوە بەبەهەشتی خۆی شاد بکات .

دزینی ووتار.. نەوزاد بەندی

هەموومان ، نوسینمان لەرە و لەوە ، براوە .. شیعرمان فڕێنراوە .. ئیتر لە کەمەڵگایەکی سەیردا ئەژین ، تەنانەت یەکێک لەو ماعیرانەی کە شیعری بەندەی بردبوو بەناوی خۆیەوە لە پەیج و ڤیستفاڵەکاندا خوێندبوویەوە ، پێم ووت : (بۆچی شیعری منت دزیوە ؟)
پێی ووتم : (خۆ شیعری تۆ قورئان نییە !! بە دڵم بوو بردم !!)
ئاخر وەڵامی چی دەدەیتەوە ؟؟
هەر ئەوەندە پێم ووت پێشیمانم کە دانەیەک لە دیوانە شیعرییەکەم پێشکەش کردووی ، هەر ئێستا بیدەڵێ و بیکەرە تەنەکەی خەڵکەکەتەوە بۆ ئەوەی لەوە زیاتر نەیاندزیت !
لەم ڕۆژانەیشدا شتێکی سەیر ڕووی دا ، هاوڕێیەکم ڤیدیۆیەکی بۆ ناردم ، براڵێیەک بۆ ناوی بەرزانەوە ، بابەتێکی وەرگێڕاوی بەندە دەخوێنێتەوە لەسەر میرزا ئەدیب ، ئەو شاعیرە پاکستانییەی کە دزێک گیرفانی ئەبێت ، کە ئەبینە تەنها نە ڕوپیەی پێیە و بۆ تەمایە بینەرە بۆ دایکی بۆ داوای لێبوردنەوە کە پارەیەکی کەم بەنام بۆ هەی لە دەستدانی ئیشکەیەوە ناچار بووە ئەو بڕە کەمەی بۆ بنێرە ، دزێکە غیرەت ئەیگرێ و ..41 ڕوپیی خەی ئاخاتە سەر 9 هەپەکە و ئەینێرە بۆ دایکی میرزا ئەمین ..هەتا دوایی ..
ئەم بابەتەم بەناوی دزی شەریف و نیشتمانفرۆشی دز ، لە مانگی ئابی 2024 لە پەیجی دەنگەکاندا بڵاو کردەتەوە کە لە ڕاستیدا لە زمانی عەرەبییەوە وەرمگێڕا بوو ..
ئەو بەرزانە بابەتەکەم بۆ هەڵە و شەواویەوە ئاخوێنەتەوە ، بۆ نمونە من وتووم : (میرزا ئەدیب کە لە ساڵی 1999 کەچی دوایی کردووە …) ئەو ئەڵێ : (میرزا ئەدیب لە ساڵی 1999 لە یەکێک لە کتێبەکانیدا ئەڵێ ..!!)
بەم دڕخە سەرسام نەبووم ، شتێکی ئاسایی ، وەاتێک دز فەرمانڕەوایی بکات ، بگومان دزیی ئەبێتە پیشەیەکی بەرز و شاهانە ، وەک چینییەکان ئەڵێن فەرمانڕەوا هەر هیوایەت و حەزێکی هەبێ ، ئەو هیوایەت و حەزە لەناو هاووڵاتیانەدا دەبێتە جێی بایەخ و گرنگیپێدان ..بەڵام ئەوەی وای لێکردم ئەم چەند دێڕە بنووسم ئەوە بوو ، چۆن ئەو براڵێیە ڕەی بەخێیداوە بابەتێک کە باسی دزی شەریف و نیشتمانفرۆشی دز ئەکا ، ببات و بۆ ناوی خۆیەوە بڵاوی بکاتەوە

?? بۆ بۆی ئەوە ئەم بابەتە فڕێدان کەس وریگرێت؟ نا ..
هەروەک ئەوەی خۆی لەگەڵ میرزا ئەدیبا بووبێت بۆ جارێ باوی
کردووە ..ئەویش لینکی ڤیدیۆکەی ئاو و بابەتەکەی بۆندیە :

https://www.facebook.com/share/v/1H32HsGYFj/?mibextid=D5vuiz

[illegible]

گەمەی ملیشیا چەکدارەکان لە عێراقی کۆماری و فیدرالیدا..
کەریم قادر

لەدوای هووخانی سیستمی پاشایەتی و هاگیاندنی سیستمی کۆماری، هەر لەسەردەمی عەبدولکەریم قاسمی یەکەم سەرکۆماردا تا بەئێستا دەگات، لەعێراق هەر جارێ بە بیانوویەک لەپاڵ سوپادا ملیشیای چەکدار دروستکراوە. پاساوەکانی دروستکردنی ئەو ملیشیانە کە لەلایەن دەسەڵات دەهێنرانەوە، هەرچیەک بووبێت، بەڵێی یەکەم بە پاراستنی دەسەڵات و کۆنترۆکردن و بەدەنگکردنی شەقام بووە، چونکە هەرهەموویان بە جیاکاری بەرانبەر نزیارانی دەسەڵات، یان ئەوەی پێی دەگوترێ ئۆپۆزیسیۆن؛ ستەمکاربوونە و خۆشیان لەسەرووی سوپا دەبینی و پێیانوابوو هیچ هێزێک ناتوانێت بیانهەژێنێ، وەک ئەوەی چەکدارە هاوسەزەکانی قاسم دەیانگوتەوە؛ "تا پێت هەبێت، کەس ناتوانێ حکومەت بووخێنێ"، بەڵام ئەوەتە لە زەوینەی واقیع هیچ یەکێک لە ملیشیا چەکدارەکانی پاڵ سوپا نەماون، بەجگە لە حەشدی شەعبی کە نەمانی، یان هەوشانەوەی گووشارێکی زۆری لەسەرە بۆپاساوی ئەوەی " دەبێت چەک تەنیا بەدەستی دەوڵەتەوە" بێت.
لەم سەنگەوە بابەتی گەمەی ملیشیا چەکدارەکان دەخوازێ بەکورتی هەم باس لە هەکاری دروستکردنیان، هەم باس لەپاساو و هەڵوێستی هاوشێوەکان و هەوشانەوەیان بکەین کە دوجار دەسەڵات بەهەکارگرتنیک خۆی ناچار دەبێت، بەیاری هەوشانەویان بدات، یان

زۆینەی هەوشاندنەوەیان بەخسێنە، تا نانەت هەندێ لەسەرانیشیان دەستگیر بکات و بداتە دادگا بۆئەوەی بە سزای خۆیان بگەن.

پارێزەرانی شۆرش (حماية الثورة).

دوای ئەوەی عەبدولکەریم قاسم بەیارمەتی چەند ئەفسەرێک کە خۆیان بۆئازادیخواز دەناساند و لەبنەڕەتدا لە تەکنۆکراتێک لە چەپ و ناسیونالیست و شۆڤینی پێکهاتبوو، کودەتای سەربازی بەسەر ژێمی پاشایەتی کرد و سەرکەوت، هەرزوو حزبی شیوعی عێراقی خۆی لەو کودەتایە بەخاوەن کرد و بەشێشی ١٤ی تەموزی ناوزەد کرد. سەرەتا یەکەم سەرکەماری عێراق چەند کارێکی سیاسی و خزمەتگوزاری دروستی هەم لەبارەی پێناسەکردنی عێراق، هەم بە هاووڵاتیان ئەنجامدا، بەڵام لەبەرئەوەی عێراق بەسروشتی دانەمەزراوە، بەکو بەرهەمی خوێن و لەکدانی سێ ویلایەتی تایبەتمەند جودابووە، بۆیە گشت حزب و حوکمڕانەکانی ئەوندەی بەتەنگ تێکۆشان و قایمکردنی پێگەی خۆیان بوونە، ئەوندە بەتەنگ خزمەتکردنی گەلان عێراقێکی تەبا لەناوخۆدا نەبوونە، هەر بۆیە بە یەکێک لەو وڵاتانە هەژمار دەکرێ کە زەرترین کودەتای سەربازی تێیدا ئەنجامدراوە.

ساڵی ١٩٥٩ حزبی شیوعی عێراقی ملیشیایەکی دەستکراوەی چەکداری بەناوی پارێزەرانی شۆرش دروستکرد، بە حەز و ئارەزووی خۆی بۆئەوەی بە دەزگای پۆلیس، یان سوپا بگوترێن، بازگەی دادنا و خەڵکی دەستگیر دەکرد و دەکوشت، تا نانەت هەڵسوکەوتیان بەمنەتکانی وایکردبوو لەلایەن چەند لایەنگرێکەوە گومانی لێ بکرێ کە ئۆگەر هەیە بە تەبزی و بە زەبری هەز دەستات لە دەست قاسم دەربهێنن.

کاتێک یەکەم سەرکەمار، جێ پێی خۆی قایمکرد، تاادەیەک کارەباشکانی، بەتایبەتی ئەوانەی پێوەندیان بە یاسای چاکسازی کشتوکاڵ و دابیکردنی خزمەتگوزارییەکان و بەخۆایکردنی خوێندن هەبوو، لەگەڵ ئەو دروشمەوە "ماکو زعیم إلاّ کریم" ئەویان کردبوو بە "الزعیم الأوحد"، ئەویش مرۆڤ بە بایەک بە هەڵکەسما دەکەوە، ئیدی بە پاراستنی دەستاتکی هەندێ پەویستی بە شیوعیەکان و هاوبەشکانی نەمابوو، بەکو زیاتر کاری بە ئاگرتنی دژی ناحەزانی دەکرد، بەتایبەتی ئەوانەی چاویان لە دەستات بوو، سەرەتا لە کەنیسەیەک لە گەڕەکی کەادەی شەرقی وتارێکی ئاگرینی دژ بە چەکدارانی پارێزەرانی شۆرش دا و خۆی لەو ملیشیایە بەبەری کرد، تا نانەت سەرکەنەی هەڵسوکەوتیەکانیشی کردن کە لە مووسڵ و کەرکووک دژ بە خەڵکیان ئەنجامدابوو. ئیدی ئاودوونان و دەستگیرکردنی چەکدارانی حیمایەی شۆرش دەستی پێکرد و ئادەستی نزیکترین بنکەکانی پۆلیش دەکران بۆئەوەی لەسەر هەڵسوکەوتیان سزای خۆیان وەربگرن، بەڵام سیاسەتی دژاگرتنی نیارەکانی نەبووە

هەی ئەوەی ناحەزەکانی کار بە لادان و ڕووخانی نەکەنەوە، ئیدی ئەوەبووو لەگەکوتەی ٨ی شوباتی ١٩٦٣ لەلایەن بەعسی و ناسیونالیستەکانەوە، چەن ئەو بنەماڵە و دەستوپێوەندەکانی پاشای عێراقی خەتانی خوێن کرد، ئەوانیش ئەویان لە خوێن گەوزاند کە ئەو لەخوێنگەوزاندنە تەمارەکی کەنی عێراقیانە، دواتریش بەی لە خەیان دەدەن.

حەرەس قەومی

لەدوای کودەتای ٨ی شوباتی ١٩٦٣، لەپەناو بەهێزکردنی دەسەڵات بەسەر شەقامی عێراقی، لەپاڵ سوپا ملیشیایەکی چەکدار بەناوی حەرەس قەومی لەلایەن بەعسییەکان هاتە دامەزراندن. لە گەکوتی ١٨ی ئایاری ١٩٦٣ بە دەرکردنی بەیاری ٣٥ی ساڵی١٩٦٣ (ئەو بەیارە لە ١٤ ماددە پێکهاتووە و لەژمارە 809 ی ڕۆژی 2 -6 -1963 لە وەقائیعی عێراقی بەاوکراوەتە) ڕوویەکی یاسایی بەو ملیشیایە درا. کەنترۆڵی جووڵەی ئەو ملیشیا چەکدارییە لەژێر سەرکردەکانی حزبی بەعس بە فەرماندەیی مولازی دووەم مونزر ئەلوندەاوی بوو، دواتر پلەی موقەدەمی پێ بەخشرا.

زۆرینەی چەکدارەکانی ئەو ملیشیایە لە هەرزەکاران و قەبیلەکانی عەرەبی سونە پێکهاتبوو، هاوشێوەی چەکدارانی پارەزەرانی شەش بە حەزو ویستی خەیان بازگەیان دادەنا و هەر کەیەکیان بویستبا دەستگیریان دەکرد و ئەشکەنجەیان دەدا، سەرانەوەرگرتن لە خەڵکی لاشە ببووە کاری ڕۆژانەیان، تەنانەت لە ناوچە سنووریەکانی کوردستان لەگەڵ ناوچە عەرەبنیشینەکان دەستیان لە کوشتن و داگیرکردنی موڵکومااڵی کورد نەدەپاراست کە لە دەشتی قەراج و کەندەناوی سەر بە پارێزگای هەولێر بەسااڵی فەرهود بەناوبانگە.

گرووپێ ناسیونالیستێ جەراوجەرەکان بەسەرکردایەتی عەبدولسەلام محەمەد عارف کە زۆرینەی کودەتاچییەکانیان پێکدەهێنان و باڵادەستی تەواویان بەسەر سوپا و دەزگا ئەمنییەکانی عێراقەوە هەبوو، کاتێک بینیان ئەو ملیشیایە هەڕەشە لە پێگەیان دەکەن، لە گەکوتی ١ی تشرینی یەکەمی ١٩٦٣ عارف بە مەبەستی لاوازکردنی کوتلەی ڕاستەی حزبی بەعس، بەیاری کارکەنارکردنی مونز ئەلوندەاوی لە فەرماندەیی حەرەس قەومی دا و لە جێگەیدا عەبدولستار عەبدوللەتیفی دانا.

عەبدولسەلام عارف هەر بەوە نەوەستا، بەکو زەر بە چەی و بایخەوە چاودێری گەفتار و هەڵسوکەوتەکانی حەرەس قەومی دەکرد. سەرەنجام فەرمانی بەسوپا کرد تەوی حەرەس قەومی ببەتەوە، ئەو ئەفسەرانەی سوپا کە لە گەفتار و هەڵسوکەوتەکانی ئەو ملیشیایە بەگومان بوون و خەونیان بە لەناوبرنی دەبینی، ئەوارەی ١٧ی تشرینی دووەمی ١٩٦٣ بە پشتیوانی تانک و زرێپۆشەوە هەیانکوتایە سەر بارەگای گشتی ئەو

ملیشیایە و بە دوای نیوەی ١٨ی مانگ تێزیان پێکرد و زۆربەی سەرکردەکانی حزبی بەعسیان دەستگیرکرد کە ئەحمەد حەسەن بەکر لەسرووبانە بوو. هەر بەم بۆنەیەوە سەرلەبەیانی ڕۆژی ١٨ی مانگ عەبدولسەلام لە بەیاننامەیەکدا موژدەی لەناوبردنی حەرەس قەومی ڕاگەیاند کە ئەو بە حەرەسی ناقەومی ناوی بردن.

فدائیو سەدام

لە ڕێکەوتی ٧ی تشرینی یەکەمی ١٩٩٤ لەپێناو پاراستنی دەسەڵاتی بەعس بگشتی و پێگەی سەدام حوسێن بتایبەتی بە پێشنیازی عودەی سەدام هاتە دامەزراندن، سەرەتا لە ١٠ هەزار تا ٢٥ هەزار کەس پێکهاتبوو، دواتر لە ساڵی ١٩٩٨ ڕێکخراوەکی دی لەو ملیشیا چەکدارە جوداکرایەوە بناوی ئەشبال سەدام (بچکۆ شێرانی سەدام) بەمەبەستی ئامادەکردن و ڕاهێنانی مەردمندالی تەمەن لە ١٠-١٥ ساڵیدا، زیاتریش لە قوتابیانی قۆناغی ناوەندی پێکهاتبوو. ئەم ملیشیایە فیدائیو سەدام لەلایەن عودەی سەرپەرشتی دەکرا و بەشێک نەبوو لە سوپای عێراقی، بەڵکو ڕاستەوخۆ سەر بە سەرکۆماری عێراق بوو و لە ڕێگەی عودەوە فەرمانەکانی لەسەدام حوسێن وەردەگرت. ئەوانە جلوبەرگی ڕەشیان لەبەردەکرد لەسەر قژی ڕاستیان لێگەی فیدائییان دەبەست و لەسەر قژی چەپیش ئاڵای عێراق.

مەبەست لە دامەزراندنی ئەو ملیشیایە، هەرچەندە بناوی بەرگریکردن لە وڵات بوو، بەڵام زیاتر بۆ کۆنترۆڵکردنی بەغدا و بەرگریکردن لە دەسەڵاتی بەعس بوو، چونکە دوای سەر لەدوونانی سوپای عێراق لە کوەت و بەزاری پڵەدارە باڵاکانی سوپا لە ڕەفتارە دیراسەت نەکراوەکانی سەدام، ئاگاری ڕاپەڕین و کودەتا لە ئارادا هەبوو.

لەسەروبەندی هێرشی ئەمریکا بۆ سەر عێراق لە ساڵی ٢٠٠٣، ملیشیای فیدائیو سەدام تەکەزیان زیاتر لەسەر بەغدا بوو، بۆ خۆشاردنەوە لە هێزەکانی ئەمریکا جلوبەرگی مەدەنیان لەبەردەکرد و لەپەناوە بناوی مقاوەمەی شەعبی پەلاماری هێزەکانی ئەمریکایان دەدا و بەشداریان لەشەڕی فەلوجەخانە و پردی دیالە و ئەعزەمیە کرد. دواتر خۆیان لەبەر زەبری هێز و ئاگری سوپای ئەمریکا نەگرت و چەکەکانیان فڕێ دەدایە ناو نزیکترین زبڵخانە و خۆیان ڕزگار دەکرد.

حەشدی شەعبی

لە ڕێکەوتی ٢٦ی تشرینی دووەمی ٢٠١٦ بەیاری زێرینەی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق دەستەی حەشدی شەعبی بە هێزێکی نیزامی عێراقی دانرا. بنەمای دامەزراندنی ئەو ملیشیا چەکدارە بە (فتوى الجهاد الكفائي) ڕابەری باڵای نەجەف ئایەتوڵا عەلی سیستانی دەگێڕێتەوە

کە ئووکات ڕووکخراوی تیرۆریستی داعش ووبارەکی فراوانی لەژمارەیەک پارێزگای عێراق لەباکوری بەغدا داگیرکردبوو. واتە مەترسی لەسەر کوتنی بەغدا بە دەستی داعش دروست ببوو. پێکهاتەکەی سەرتایی لە هەندە گروپی چەکداری مەزهەبی شیعە پێکهاتبوو و دەستەی سەرکایەتییەکەی هاوشێوەی حەرەس قومی کە تەنیا لە بەعسیەکان پێکهاتبوو، سەرکردایەتی ملیشیای حەشدی شەعبیش تەنیا لەشیعەمەزهەبەکان پێکهاتووە کە تا ئێستاش هەر لەلایەن سەرکردە شیعەکانەوە سەرکایەتی دەکرێ، بەناوی بانگەوازی دامەزراندنەکەی لەگەڵ دەستوور بەتەوە و هاوشێوەی حەرەس قومی ڕەوایی یاسایی وەربگرێ، لە بگەی سیەمی مادەی یەکەمی یاسای حەشدی شەعبیدا هاتووە: "هێزەکانی حەشدی (شەعبی) لە پێکهاتەکانی گەلی عێراق پێکدێت، کە گرێنتیکردنی جێبەجێکردنی مادەی (٩)ی دەستوور بێت". سەرەتا ئەو ملیشایە تەنیا لە کۆتایی حزبوڵا، عەسایبی ئەهلی حەق و ڕووکخراوی بەدر و هێزەکانی شەهید سەدر پێکهات، بەناوی دوای فەتواکەی مەرجەعی باڵا فراوانتر بوو، چونکە مەبەستی دیکە لەپشت دامەزراندنیدا هەبوو کە بەپێی زانیارییەکان ئێستا لە ٦٨ گروپی چەکدار پێکهاتووە و لەلایەن هێندە دەوڵەت هەندەک لە گروپەکانی ئەو ملیشیایە بە تیرۆریست هەژمار دەکرێن و هەشبوون ستایشی ڕووکیان دەکرد.

بەوپێیەی بنەمای پێکهێنانی بە فەتواکەی عەلی سیستانی دەگوترێتەوە، بەناوی ڕووفتارە توندوتیژەکانی بەرانبەر پێکهاتەکانی دیکەی ئەو گروپانە مەرجەعی باڵای ناچار کرد ڕاسپاردەیەکی ٢٠ خاڵی دەربکات کە پەیوستە بەگوێرەی ئاکاری ئیسلامی مامەڵە لەگەڵ خەڵک بکەن، بەئەوەی ڕەوایە یاساییەکە لەدەست نەدەن.

هەرچەندە بنەمای پێکهێنانی بە فەتواکە و ووبەووبوونەوەی داعش دەگوترێتەوە، بەڵام کەس ناتوانێ نکۆڵی لەوە بکات کە بووتە چەکی دەستی ئێران و ئێستا خاوەنی کۆمەڵەک درێن و مووشەکی دەستکردی ئێرانە. لەلەدوانکیدا لەڕووکەوتی ٢٢ی تەمووزی ٢٠١٥ نوێنەری تایبەتی سکرتێری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان یان کۆبیچ ئاماژەی بە ڕۆڵی هێزەکانی حەشدی شەعبی کرد، بە گوتەی چاودێران ئەوە دانپێنانە بە شەرعیەتی ئەو ملیشیایە. هەروەها لەڕووکەوتی ١٢ی ئاداری ٢٠١٦ کونسوڵی ئەمریکا وەکەر سەردانی نەخشخانەی فەرکاری سەدری لە بەسرا کرد و بریندارانی ئەو ملیشیایەی بەسەرکردەوە و خەڵاتی بە بریندارەکان بەخشی. بەڵام لەلای دیکەوە وەاتانکی عەرەبی هەن ئەو ملیشیایە بە داعشکی دیکە دەبینن و بەهەڵەشەیەکی جدی سەر سەقامگیری ناوچەکەیان دادەنا. وەزیری دەرەوەی ئیمارەتی عەرەبی لەڕووکەوتی ٢٦ی شوباتی ٢٠١٦ لەپرەس کۆنفرانسکی هاوبەشدا

لەگەڵ وەزیری دەرەوەی ڕووسیا ئاماژەی بەوەدا لەگەڵ کە تایەتمەندن بە داعس دەخوازێ کە تایبەتی بە حەشدی شەعبیش بهێندرێت. هەروەها وەزیری دەرەوەی سعودیا لە وەڵامی ڕۆژنامەنووسان لە پاریس حەشدی شەعبی بە تایفی دانا کە لایەنێکی ئێرانیەوە سەرکردایەتی دەکرێ و بە نانەوەی ئاژاوەی تایفی تەماتبەاری کرد. سەرکۆزیرانی ئیسرائیل لە گفتوگانیدا لە سوچی ڕوسیا ئاماژەی بەدا کە ئێران لەگەڵی حەشدی شەعبیەوە کەنترۆڵی عێراقی کردووە، بەهەمان شێوە سەرکەماری تورکیا لە چاوپێکەوتنێکیدا لەگەڵ کەناڵی ئاسمانی جەزیرە بە ڕێکخراوێکی تیرۆریستی وەسف کرد. بەحرەنیش بە هەمانشێوە بە تیرۆریستی دادنێت و دەڵی دەبێت سزای بەسەردا بسەپێنرێ.
ئۆ ملیشیایە، کە گوایە بەپاساوی ڕوبووبوونەوەی داعش دروستکرا، بەڵام لە خەپشاندانەکانی ٢٠١٩-٢٠٢١ دژی لە دامرکاندنەوەی خەپشاندانەکان هەبوو کە بەپێی هەواڵەکان نزیکەی ٧٤٠-١٠٠٠ کەس بە گوللەی ئۆ ملیشیایە کوژارون و زیاتر لە ٣٠ هەزار کەسیش بریندار بوونە، واتە بووە ئامرازێکی تەقەنەر بەدەست دەسەاتی بەدەنگکردنی دەنگە ناڕازیەکان.
هیومان ڕایتس وۆچ لەڕاپۆرتێکیدا ئاماژەی بە پشتلکاریەکانی ملیشیای حەشدی شەعبی کردووە، بەتایبەتی لەناوچە سونەنشینەکاندا کە هەندێکیان وەک تاوانی جەنگ وان، هەر پێویست بوو پشتلکاریانە سەرکی پشووتری سی ئای ئای دەقید پەتریەس لە لەدوانێکیدا کە ڕۆژنامەی واشنتۆن پۆست گواستوویەتیەوە گوتویەتی ملیشیاکانی حەشدی شەعبی کە لایەنێرانیەوە پشتیوانی دەکرێن لە داعش مەترسیدارترن.
هەر بەگوێرەی تەمارکانی لەبوردنی نوودوەتی ملیشیاکانی حەشدی شەعبی خێکی سفیلیان فاندووە و ئشکنجەیان داوە، بەتایبەتی لە ڕۆژئاوای تکریت. بەپێی هەواڵەکان ژمارەی تاوانکانی ملیشیکانی حەشدی شەعبی لە ژمارە نایەن، تەنانەت بەجگە لە ڕفاندن و ئشکەنجەدان و تاناکردنی موکومالی خێک و هاوشێوەی چاخکانی ناوڕاست سووتاندنی خێکیشی گرتۆتەوە، بەتایبەتی ئۆ پارچە قیدیۆیەی گەنجێکی ئنباری کە لە ٣١ی مایەی ٢٠١٥ لە ئینترنەت بڵاوبوویەوە، تێیدا دەردکەوە چەکدارکان ئۆ ملیشیایە کە لەگەی کەتایبی ئیمام عەلیان هەگرتبوو، چەن گەنجێک دەسووتنن و لە شیشی دەدەن.
ئەمانە هەمووی بەسەریکەوە و هەستکردن بەوەی بە گیانی هاووڵاتیانی عێراقی و تکدانی ڕۆشی ناوچەکە لە داعش مەترسیدارتر دەبن، لەڕکەوتی ٢٢ی ئابی ٢٠١٩ فەرکەکانی ئەمریکا هەرشیان کردە سەر دامەزراوەکانی کەتایبی حزبوڵا، هەروەها لە ٢٩ی کانوونی یەکەمی ٢٠١٩ ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا پێنج هەرشی ئاسمانی

کردە سەر دامەزراوەکانی کۆتایی حزبوڵا لە هێزئاوای عێراقدا، ئەم پەلامارەی ئەمریکا وەک سامی بۆئامانجگرتنی یەکەک لە بنکە سەربازییەکانی ئەمریکا لە کەرکووک بوو. هەر بە دانانی ئاستەک بە جووڵەکانی ئەو ملیشیایە لە ٣ی کانوونی دووەمی ٢٠٢٠ لە هەرشەکی ئاسمانی هێزەکانی ئەمریکا لە نزیک فڕۆکەخانەی نێودەوڵەتی بەغدا هەریەک لە ئەبو مەهدی موهەندیس، جێگری سەرۆکی ملیشیاکانی حەشدی شەعبی، محەمەد رەزا ئەلجابری، بڕیاردەری پەیوەندییە گشتییەکان و قاسم سلەمانی فەرماندەی فەیلەقی قودسی کرایە ئامانج کە تا ئێستاش ساڵانە بە سەرکەنەکردنی هێزەکانی ئەمریکا بۆئامدبوونی بڕیارسانی باڵای عێراق و سەرکردەکانی ملیشیای حەشدی شەعبی ساڵیادی کوشتنیان دەکرێت و بە شەهید ناوزەدیان دەکرێن.

ئەنجام

لە ئەنجامی خستنەڕووی مێژووی ملیشیا چەکدارەکان لە عێراق هەر لە ساڵی ١٩٥٩وە تا بەئەمڕۆ دەگات، بۆ ئەنجامەدەگەین کە دروستکردنی ئەو ملیشیانە هیچ پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆی بۆ پاساوانە نییە کە دامەزرێنەرانی بۆیان هەنیوەتەوە، بەڵکو تاکە مەبەست لێی کۆنترۆڵکردن و بێدەنگکردنی شەقامی عێراقی و دواجار دەسەڵات بەدەستەوە گرتن بووە، وەک ئێستا دەیبینین، هیچ بۆیارێکی حکومەت بە ڕەزامەندی ئەو ملیشیا چەکدارە نادرێت و دەرناچێت، بەڵام لە چوارچێوەی ئیتاری تەنسیق وەک کۆمپارس بە شاردنەوەی ئیملائاتەکانی ئەو ملیشیایە دەخرێتەگەر.

ئێستا لە ئاستی ناوخۆ و دەرەوەدا گووشارێکی زۆر لەسەر سەرکۆمەزیرانی عێراقە کە ئەم ملیشیایە هەڵوەشێنێتەوە. وەک لەزاری بڕیارسانی فەرمی عێراق بۆاوکراوەتەوە، سەرۆکی هەڵبژێردراوی ئەمریکا بە ئاشکرا داوای لە سەرکۆمەزیرانی عێراق کردووە، ئەو ملیشیایە هەڵوەشێنێتەوە و دەبێت چەک تەنیا بەدەست دەوڵەتەوە بێت. لەم سەنگەوە بە بەجوونی من باشترین چارەسەر ئەوەیە بە فتوایەکی دیکەی مەرجەعی باڵا بۆپاساوی نەمانی پێویستی بە هێزێکی دیکەی چەکداری لەپاڵ سوپای عێراقی، فەتوای هەڵوەشانەوەی بدرێت، ئیدی ئەوکات دەردەکەوێ کە ئایا ئەو ملیشیایە چەکدارە عێراقییەیان ئێرانییە، چونکە مانەوەی بۆ دەخێ ئێستایانەوە هەرشەیەکی بەردەوام بەسەر عێراق.

هەر بە وەبیرهێنانەوە و تێگەیشتن لەو هەڕەشە بەردەوامەی سەر عێراق، سەرکۆمەزیرانی ئیسرائیل بە ئاشکرا هەڕەشەی کردووە، ئەگەر سنووردار بە سەرکەشیەکانی ئەو ملیشیانە، واتە بە درێژەو مووشەکەکانیەوە دانێرێت کە لەعێراقەوە ئاراستەی ئیسرائیل

دەکرێن، ئامادەیە خاک و خۆیان لە تورگێ بکات. واتە لەناو مالی خۆیان چ دکرێکی بەحەماس و حزبوڵای لوبنان کرد، زەر لەوە خراپتریان پێ بکات.
ئەمانە هەمووی بەسەریکەوە لەگێ لەکۆتکانی ووخانی ژەمی بەسار ئەسەد بەسەر ئێران و ترسی هەزە ناوخۆییەکانی دیکەی شیعە وایکردووە بیر لەگێچارەی هەوشانەوەی بکرێت، چونکە ئێران کە پشتیوانکار و هەسوێنەری سەرەکی ئەو ملیشیایە، بەتام نایەوە بەهەی لەدانی ئەوانەوە شەی ئیسرائیل و ئەمریکا لە سنووریکانی نزیک بکەوێتەوە و پێیشکی بەرکەوێت. چونکە باش دەزانێت، هەر دەبێت ئەو ملیشیایە هەبوەشێتەوە، هەوەشانەوەکەشی یان بە بەیارەکی پاپشت بە بکارهێنانی هەز دەبێت لەلایەن سوپاوە، وەک ئەوەی عەبدولکەریم قاسم بەرانبەر پارەزرانی شەش کردی، یان هاوشوەی بەیارەکەی عەبدولسەلام عارف دژ بە ملیشیا چەکدارەکانی حەرەس قەومی کە لەژەر کۆنترەڵی بەعسیکان بوو، یان پاپشت بەهەزی دەرەکی وەک ئەوەی ئەمریکا لە ساڵی ٢٠٠٣ بەرامبەر فیدائیو سەدامی کرد. هەنگێ بکارهێنانی سوپا لە عەراق دژ بە ملیشیکانی حەشدی شەعبی تاادەیەک بەدوور ببینرێ، بەتام ئەگەر هەڵفتاری گەلی عەراق بە نەزەر وەربگرین، هیچ دوور نییە، چونکە عەراق گەلێکە حەزی بە خوەنەشتنە، تا گفتوگێ و سەرکردەکانیشی بە پاراستنی خەیان حەز بە خوەنەشتن دەکەن.
بەتام ملیشیای حەشدی شەعبی لەبەرئەوەی ئێران خەی پەروەردەی کردوون و پێچکی کردوون کە بەداخەوە زەرەک لەو چەکانەی ئەمریکا و هاوپەیمانان بە سوپای عەراقیان دەدا بە شەی دژ بە تیرەریستانی داعش، زەربەی هەرە زەری لە دەست ئەو ملیشیایە بوو بە تانکی ئەبرامزیشەوە کە لەدوای ١٦ی ئۆکتەبەر بە ئامانجی داگیرکردنی هەولێری پایتەخت دژ بە پێشمەرگێ بکارهات.
بەپێی لێکدانەوەی هەواڵکان بەت، عەراق بە هەوەشانەوەیان قایل بووە، تەنانەت دوا سەردانی ئیسماعیل قائانی فەرماندەی سوپای قودس و سەردانی چاوەڕوانکراوی سەرکۆزیرانی عەراق بە تاران پەیوەندی بە شەوازی هەوەشانەوەکە هەیە، چونکە ئێران لەلایەک ناخوازە بە پاساوی لەدانی گرووپێ جەکدارەکانی عەراق شەی لە سنووریکانی نزیک بکەوێتەوە، لەلایەکی دیکەوە نایەوە ئەو هەزی بەیەکجارەکی لەدەست ببێتەوە. چونکە لەو گەیشتووە کە دوای نەمانی ئەو ملیشیانە ڕاستەوخێ خەی دەبێتە ئامانج، بەیە هەنگێ بەهەموو لایەک(عەراق، ئێران و ئەمریکا) بە پێچەوانەی هەوەشانەوە و لەناوبردنی ملیشیا چەکدارەکانی دیکەی عەراق کە لەسەرەوە ئاماژەمان پێداوەن، هەوشوەنەکی نوە لەناو سوپا و دەزگا ئەمنییەکان بە بەشێک لە

چەکدارەکانی ملیشیای حەشدی شەعبی بدەزرێتەوە کە بەهۆیەوەی بە ماوەیەک جارەک لە ئەقرەبی پەیدا ببێت، چونکە بڵای ئەمریکاوە هەڕەشەکان گرنگ نین، بەڵکو ئەوە گرنگە بەجگە لە دەوڵەت هیچ هێزێکی دیکە چەکی بەدەستەوە نەبێت. ئەگەر وەک ئەوەی بۆ چووین چارەسەرەکە نەشیش بسووتێ نە کەباب بێت، دوورنیە ئەو گروپە دەست بەخوێن سووربووانە لە ئایندەدا دەست بەسەر زۆربەی جومگە سەرەکییەکانی عێراقدا بگرن و خۆیان وەک حزبێکی سیاسی نمایش بکەن. بۆیە نابێت لەو پرسەدا بە لەگەڵەوە دەرهەنای دوەمەکە شەوازی گولاج بەکارهێنان، جگە بە نەشتەرگەری بگرێتەوە.

چالاک.. پشکۆ ناکام

چۆن سەروشت و ڕەنگ و ڕووی کۆمەڵگایەکی دەداو و داتەپیو ئێناسینەوە..؟...

لە وەڵامی ئەم پرسیارەیا نووسەری بە ناوبانگی ڕووسی " ئێنتوان تشیخۆف" ئەڵێ :

لە کۆمەڵگا داوخاوەکانا هەزاران ئەقڵی گەمژە و نەزان بەرامبەر بە یەک ئەقڵی جێی بەوا هەیە ، بەرامبەر بە هەر ووشەیەکی ووشیاریی هەزاران ووشەی ووشک هەڵگراو هەیە ، هەردەم ئەحمەقەکان زیرینەن و ئاقڵەکان ئەبزەنرەن ، گەر بینیت بابێتە هیچ و پووچەکان لە کۆمەڵگایا " باو" بوو و هیچ و پووچەکانیش لە پشەوەی خەڵکەوە بوون ئەوە تۆ کۆمەڵگایەکی یەگجار لەبەر یەک هەڵوەشاو ئەبینی ، بە نموونە ئەو گەرانی و شیعرانەی هەرچی مانایا نیانە خەڵک ئەیڵێنەوە و سەرچەپی بە ئۆگرن و شایری گەرانییەکە ناوبانگ دەرئەکا و خۆشەویست و ناسراوی لەدەرئچێ ، تەنانەت خەڵک دەربارەی کۆمەڵگا وەژوو و ژیان و گوزەران بچوونیان وەرئەگرن ، بەڵام نووسەرە بەتوانا و ئەکادیمییەکان کەس حسابیان بە ناکا ، زۆربەی خەڵک حەزیان لە " سە" بوون و هیچ و پووچیە ...خەڵکانێک بەنج " مان ئەکەن تا ئەقڵ لە دەست بێن و خەڵکانێکیش بە تەهریج و گاتەبازاەی ئەمانهێننە پێکەنین لە پشەوەی ئەوانەوەن بەرامبەر بە واقیع بەخۆبەرمان ئەهێنن و بە ووتنی " حەقیقەتکان "

ئەتلەنتەوە ، لە بەر ئەوە دیموکراتی بە کۆمەڵگا نەفامەکان ناشێ ، چونکە دواجار زەرینەیەکی نەزان بە یار لەسەر چارنووسمان ئەیا…

ئەمەی باسمان لەکرد نموونەیەکی بچووک کراوەی ئەمەی کۆمەڵگای کوردیین کە

تشیخۆف " باسی لەوە کردوە ، ئەمە ئەبینین تراتینی سیاسیە ئەحمەقەکان وەک [تەم و جۆی] لەزرم و کوتانان بەئام لە دواجارا هەردووکیان هەر یەک بابەتن و بە بەنج کردنی خەڵک لە بەردەمی شاشەکانا یەکتر ئاوئەنن ،،، ژنەک سە کوی خەی بەخشیوە بەو میللەتە و تا تەقاعودیەکی مەرە مژی بە دوو سە مانگ جارەک وەر ئەگرە کەنەفت ئەبە لە بەرامبەری ئەم [کچە مەدەلەک]!!! سەیارەیەکی بیست و پەنج دەفتەری بە دیاری وەرئەگرە ، ئەکتەرەکی بە توانای دەرین کرچیە و موهەیجەکی کەمەدی!! بە دەفتەر مامەڵەی بازاڕ ئەکا ، شایەر و لەتیەک ئەبە سەرە بگری بە ئاسم گرتن لەگەڵیا و دوو سە حیمایەشی هەیە ..کەڵەی نووسەرەکی ئەکادیمی بیست کەسی لەیە و لە جومعیەکا دوو هەزار کەس گوە لە مەلایەکی شەروا سە ئوبعی ئەگرە ، قاچاخچیەک ئە بە بە [بیسنزمان] و باسی نیشتمان پەروەری و ناوگۆ پاک ببورن ئەستەپاکی ئەکا ، فیتەرەک ئەبە بە حاکمی هەموگەراجەکان و لە سایتەکانا هەوا و قسەکانی ئەچێتە گەشەی [بە پەلە]… بازی بەخت لەو هەموو عەشاماتا لەسەر سەری کەتر بازەک ئەنیشتەوە و ئەبە بە [وەزیـــر]!! و تەحەکـــوم بە دەغیلەی ئەو خەڵکەوە ئەکا ، قەشمەرەکی نەخوێندەواری گەعدەکان ئەبە بە موحەلیلی سیاسی هەر سەگەکەی بایی شەش حەوت دەفتەرە، ئاکردوەکانی دوێنە باسی کەراماتی خاک ئەکەن ، بەهانە بە جاش و فایلدار ئەهێنرێتەوە کە ئەوە زەمانی گەنجێتی بوو !! تەزی دکتەرایەک لەسەر [ووتەکانی سەرەک] و قوتابیەکەش ئەبە بە دال نوقتە ، خاوەن بەکالەریەس و دکتەرایەکی ئەوروپایش بە ساڵانی خزمەت و خانە نشین بوونەکەی ئەبە بیسڵمێنە وەک کوردەک بە حیزب چالاک بوە……

پەلەنکاری حیزبی بۆ قوربانیانی جینۆسایدی گەلی کورد مایەی قبوڵ نیە

بەداخ و سەرسوڕمانێکی زۆرەوە، لەم هەفتانەدا (چیاو کریم الساعدی)، بەڕێوبەری فەرمانگەی پاراستنی گەلە بۆ کەمەنەکان، لە دوو چاوپێکەوتندا لە کەناڵی رووداو و کەناڵی (ای نیوز)ـی عێراقی، پەلەنکێکی نا لەژیکی بۆ قوربانیانی تاوانکانی جینۆساید گەلی کورد کرد، ئاویش بۆ پەلینکردنی قوربانیانی جینۆسایدی ئەنفال بۆ شەهیدی یەکێتی نیشتمانی کوردستان و پەلەنکردنی قوربانیانی جینۆسایدی بارزانیەکان بۆ شەهیدی پارتی دیموکراتی کوردستان.

ئەم پەلینکاریەی (چیاو کریم الساعدی)، بەڕێوبەری فەرمانگەی پاراستنی گەلە بۆ کەمەنەکان، وەڵامی ئاوەی سوکایەتیەکی گەورەیە بۆ قوربانیان، هاوکات ئاماژەیکی مەترسیدارە بۆ کەمکردنەوەی بەهای بەیارەکانی دادگای باڵای تاوانکانی عێراق، کە تاوانکانی ئەنفال و کەمەکوژی بارزانیەکانی وەك تاوانی جینۆساید ناساندووە.

ئەم لەدوانەی ناوبراو لە دوای هەڵدانەوەی گەری بۆ کەمەلی ئەنفالکراوان لە ناوچەی تەل شیخیەی بیابانی سەماوە بوو، کە رووفاتی منداڵی تەمەن یەك مانگی تێدا بوو.. هەر بۆیە ئەمە پرسیاری ئاوە دەکەین، قوربانیەکی ئەنفالکراوی تەمەن یەك مانگ، چۆن پەلینی حیزبی بۆ دەکرێت، لە کاتێکدا ناوبراو هیچ واتایەکی ژیان نازانێت.

بۆیە وەك نووسەران و چالاکوانان و رەکخراوەکانی بواری جینۆسایدی گەلی کورد، وەڕای ئاوەی بۆ تۆندی لەدوانەکانی (چیاو کریم الساعدی)، بەڕێوبەری فەرمانگەی پاراستنی گەلە بۆ کەمەنەکان هەڵدەکێنەوە، هاوکات داوا دەکەین:
یەکەم: لێژنەی شەهیدان و قوربانیان لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق، بە مەبەستی لێپێچینەوە، بەڕێوبەری فەرمانگەی پاراستنی گەلە بۆ کەمەنەکان بانگهێشتی پەرلەمان بکەن.
دووەم: لەسەر بەڕێوبەری فەرمانگەی پاراستنی گەلە بۆ کەمەنەکانێ، بۆ ئاگەیاندراوی فەرمی و بۆ هەردوو زمانی عەرەبی و کوردی داوای لێبوردن لە رووحی قوربانیانی جینۆسایدی کورد بکات.

نووسەران و چالاکوانان و رێکخراوەکانی بواری جینۆسایدی گەلی کورد.. 2025/1/8.

1- رێکخراوی کوردستان بۆ جینۆساید – KWG
2- رێکخراوی جیهانێکی بۆ چەکی کیمیاوی و بایۆلۆجی
3- نەهرۆ عەلایی کۆی شەهید و چالاکوانی بواری جینۆساید
4- تۆڕی ئایکان کوردستان ـــ IKN
5ـ رێکخراوی قەدەغەکردنی چەکی کەکوژ لە کوردستان ـــ OAWMD
6- هەماهەنگی ژیان دژ بە ئیعدام لە کوردستان
7- تۆڕی رێکخراوە کوردستانییەکان لە پێناو دادگای تاوانی نێودەوڵەتی – koncicc
8- رێکخراوی هەماهەنگی دادپەروەری ـــ OJC
9- گۆڤاری تێپزاوە ـ تایبەت بە پرسی ئینفال و جینۆساید
10- رێکخراوی چاودێری کوردۆساید – چاك
11- ڕۆژنامەی نوگرۆسڵمان
12ـــ عەلی مەحمود ـــ نووسەر و چالاکوانی بواری جینۆساید
13- عەدالەت عومەر ـــ نووسەرو لێکۆڵەری بواری جینۆساید
14- هەمن حەسیب ـــ نووسەر و چالاکوانی بواری جینۆساید
15- ئەحمەد مەجید – کەسوکاری ئینفال و چالاکوانی بواری جینۆساید
16- ئەحمەد مەجید ـــ چالاکوانی بواری جینۆساید و کەسوکاری ئینفالکراو
17- شاخەوان شەش ـــ نوسەر و لێکۆڵەری بواری جینۆساید
18- جەبار ئەحمەد ـــ توێژەر لەبواری جینۆساید
19- گەردە مامە حەمە ـــ چالاکوانی بواری مافی مرۆڤ
20- پەرژین جعفر حاجی روستم ـــ خوشکی شەهیدو ئینفال
21- عادل مەلا سالح ـــ باڵیۆزی ناوەندی ئاشتی جیهانی و چالاکوانی مەدەنی
22- ئەنوەر عومەر سەعید ـــ یاسایی و شارەزا لە پرسی هەڵدانەوەی گۆڕە بەکۆمەڵەکان.
23- فاتیح مستەفا پێشمەرگەی دێرین و چالاکوانی بواری جینۆساید
24- فازل عەباس نووسەری بواری جینۆسایدو چالاکوان
25-بەختیار ڕەئوف کەسوکاری ئینفال و چالاکوانی بواری جینۆساید

نوقمانێ.. ستار ئەحمەد

کاتێک سەری ساڵ دەتەوێ
پرشنگ لەزامی وەردەدا
دوکەڵ هەوا دەخنکێنێ
شەنگێ دەندە دەوێنێ
گەی برین خاک دەچێنێ
هەور بەشەقەی باڵ دەتەوێ
زریان دەکات بەهەلانە
لوتکە گەرووی چیا دەگرێت
خەراک دەبێت بەمەیخانێ
شەنگێ مرۆ وەبەر دەنێ
گۆ بەهای بەرز دەبەتەوێ
لەشاو دەمی بێ کوشتارگە دەکرێتەوێ
ئاو لەبووونی وەردەگەڕێ
چرۆی باخان هەڵدەوەرن
ژیکەڵو پیر هانا دەبەن
بێ لانکیی گەڵ و مردن
پەرستگا بانگ دەخنکێنێ
بولبول لەنوێژ واز دەهێنێ
جیلوێ لەکانی نابیستی
هووبارەکان دەبنە مەڵگە و
کانگای پیسی
سنوور بەربەست دەجێشنێ
نیشتمان ئاڵای ون دەکا
ورگ دەستوور دادەڕێژێ
نان گەمەی مناڵ نابینێ
گولەو ئاگر دادەبارن
موژدەی شارو
سەری ساڵن
باخچێ فەری گریان دەبێ
هەڵپەکێ پەنجێ دەگەزێ
لافاو دەبەتە دژی زێ
ئاسمان بەپرشنگ کوێر دەبێ
سات سەری ساڵ دادەپاچێ
تاریکی ڕەژ دادەپۆشێ

تەمەن بەتەرم ئاشنا دەبێ
زەوی لەخوێناو تەر دەبێ

ستار ئەحمەد

خۆپیشاندانی ناڕازایەتی بەدژی لەشکرکێشی و کوشتاری حکومەتی تورکیا بەسەر کوردستانی سوریا

بانگەوازتان دەکەین بۆ بەشداری لە خۆپیشاندانی ناڕازایەتی دژ بە لەشکرکێشی و کۆمەکوژی حکومەتی فاشیستی تورکیاو ئەردوگان و میلیشیا چەکدارەکانی دەوری بەسەر کوردی سوریا.
هەزی ئازادیخوازو مرۆڤدۆست و چەپی دنیا دەتوانێت بەر بەو وەحشیگەریەی ئەردوگان و حکومەتە فاشیستەکەی بگرێت.
ئێمە لە رێکخراوی بەریتانیا پشتگیری لە راگەیاندنکیش دەکەین کە لایەن: کەمپەینی دژی لە سەدارەدان لە ئێران – لەندەن و هاوپشتی لەگەڵ ناڕازایەتیەکانی خەڵکی ئێران، کە راگەیەنراوەو بانگەوازی هەموو لایەک دەکەین لەگەڵمان بن، تا پێکەوە لەبەردەم باڵیۆزخانەی تورکیا لەندەن کەبینەوەو ناڕازایەتی دەبین.
رۆژی شەممە 11/1/2025 کاتژمێر 1 تا 2:30 ی پاش نیوەڕۆ

Turkish Embassy
43 Belgrave SQ
SW1X BPA

رێکخستنی بەریتانیای حزبی کەمۆنیستی کرێکاریی کوردستان
بۆ زانیاری زیاتر پەیوەندی بکەن بەم ژمارە تەلەفونانەوە

07476204121 – 07720291516